

BOFIT Online
2008 No. 8

Juuso Kaaresvirta, Tuuli Koivu, Mikael Mattlin,
Aaron Mehrotra, Jouko Rautava ja Pekka Sutela

Katsaus Kiinan talouteen

EUROJÄRJESTELMÄ
EUROSYSTEMET

Suomen Pankki
BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

Suomen Pankki
BOFIT – Siirtymätalouksien tutkimuslaitos

PL 160
00101 Helsinki
Puh: 010 831 2268
Fax: 010 831 2294
bofit@bof.fi

www.bof.fi/bofit

BOFIT Online
Päätoimittaja Jouko Rautava

ISSN 1456-811X (online)
1.12.2008

Helsinki 2008

Tässä julkaisussa esitetyt mielipiteet ovat kirjoittajan omia eivätkä välttämättä edusta Suomen Pankin kantaa.

Sisällys

Tiivistelmä	3
Kiina maailmantalouden myllerryksessä..... Tuuli Koivu	4
Hintakehitys Kiinassa – rahapolitiikkaa vai rakennemuutosta?	9
Aaron Mehrotra	
Kauppamahti Kiina..... Juuso Kaaresvirta	14
Valtion muuttuva rooli Kiinan taloudessa	19
Mikael Mattlin	
Kiinan pitkän aikavälin kasvu	24
Jouko Rautava	
Kiina, Venäjä ja Suomi.....	31
Pekka Sutela	

Juuso Kaaresvirta, Tuuli Koivu, Mikael Mattlin,
Aaron Mehrotra, Jouko Rautava ja Pekka Sutela

Katsaus Kiinan talouteen

Tiivistelmä

Suomen Pankin Siirtymätalouksien tutkimuslaitos (BOFIT) järjesti marraskuussa 2008 Kiinan taloutta koskevan tietoiskun, jossa BOFITin tutkijat esittelivät näkemyksiään Kiinan talouden eri lohkoilta. Tässä julkaisussa olevat artikkelit perustuvat tietoiskussa pidettyihin esityksiin. Ensimmäinen artikkeli käsittelee Kiinan asemaa maailmantaloutta kurittavan kriisin keskellä, tehtyjen talouspolitiikkatoimien vaikuttavuutta ja lyhyen aikavälin kasvunäkymiä. Toisessa kirjoituksessa keskitytään talouspoliittisessa keskustelussa tärkeällä sijalla olleeseen hinta- ja kustannuskehitykseen. Seuraava artikkeli käsittelee Kiinan roolia maailmantaloudessa ja raaka-ainekaupassa. Neljäs artikkeli pohtii sitä, miten valtion rooli on muuttumassa Kiinan taloudessa. Kaksi viimeistä kirjoitusta keskittyvät Kiinan pitkän aikavälin kasvukysymyksiin sekä Suomen, Venäjän ja Kiinan välisiin taloussuhteisiin.

Avainsanat: Kiina, talouskehitys, talouspolitiikka, inflaatio, raaka-aineet, pitkän aikavälin kasvu

Tuuli Koivu

Kiina maailmantalouden myllerryksessä

Laajalle levinnyt rahoitusmarkkinoiden myllerrys on heikentänyt maailmantalouden lähiajan kasvunäkymiä. Tuoreimmat kansainvälisten organisaatioiden ennusteet odottavat kokonaistuotannon supistuvan vuonna 2009 kaikilla päätalousalueilla eli Yhdysvalloissa, euroalueella ja Japanissa.

Vielä kesällä keskusteltiin aktiivisesti Aasian mahdollisesta vetojuhdan roolista maailmantaloudessa. Pohdittiin, pystyisivätkö nopeasti painoarvoaan maailmantaloudessa lisänneet Aasian taloudet säilyttämään kovan kasvuvauhtinsa ilman Yhdysvaltojen vetoapua. Viime viikkoina on jouduttu tunnustamaan, että näin tuskin tulee käymään. Kasvu Aasiassa näyttää hiipuvan yhtä matkaa Euroopasta ja Yhdysvalloista kiirivien huonojen talousuutisten kanssa. Kasvun toki odotetaan Aasian kehittyvissä talouksissa yhä jatkuvan, mutta selvästi hitaampana kuin viime vuosina, jolloin maailmantalous koki erittäin voimakkaan kasvun ajanjakson. Näin ollen Aasiasta ei myöskään ole nykytilanteessa muun maailman merkittäväksi kirittäjäksi.

Kiina ei ole Aasian maiden joukossa poikkeus. Kiinasta kiirivät luvut kertovat talouskasvun edelleen jatkuvan, mutta viime vuosia selvästi hitaampana. Kiinaan maailman talouskriisin vaikutukset tulevat viiveellä. Maan vientisektorin kasvuodotukset ovat heikentyneet ja investointien kasvun odotetaan hidastuvan. Kotitalouksien toivotaan jatkavan kulutustaan, myös valtio on tullut hätiin talouskasvun elvyttämiseksi. Maailmantaloudessa vallalla oleva suuri epävarmuus lyö leimansa myös Kiinan lähiajan kasvuodotuksiin.

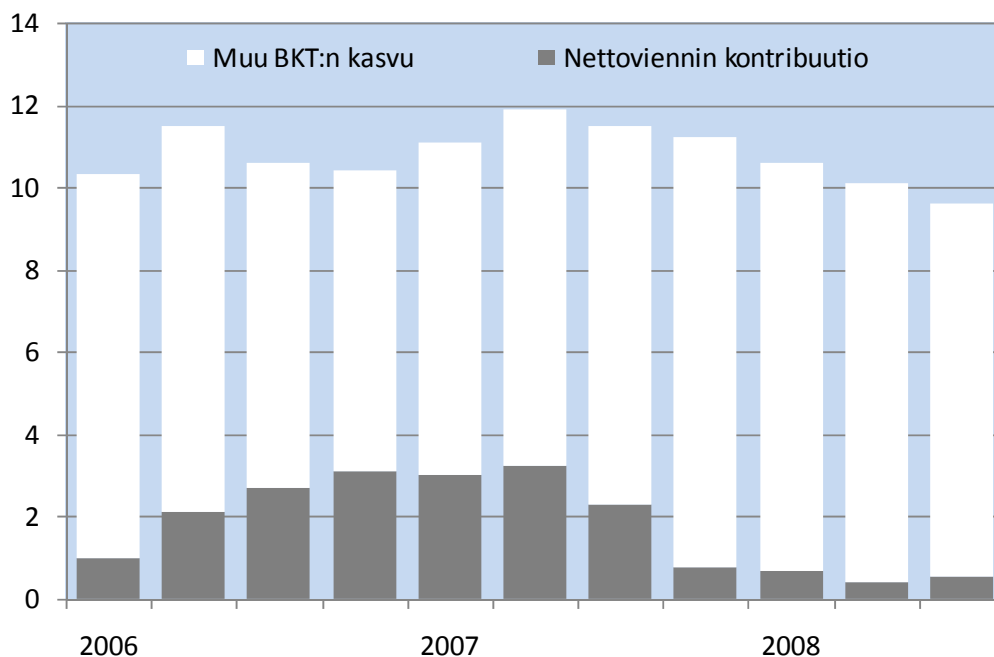
Kriisin vaikutukset iskevät Kiinan vientiin viiveellä

Yhdysvaltojen ja Euroopan talouskehitys vaikuttaa Kiinaan useaa eri reittiä. Ensinnäkin Kiina on tunnettu roolistaan maailmantehtaana. Kiinan ulkomaankauppa alkoi kasvaa liki räjähdysmäisesti samoihin aikoihin maan liittyttyä Maailman kauppajärjestö WTO:n jäseneksi joulukuussa 2001. Kiina on noussut maailman suurimpien kauppamaiden joukkoon, eikä viennin merkitystä Kiinan talouskasvun taustatekijänä pidä aliarvioida. Ulkomaankauppasektori työllistää maassa suoraan kymmeniä miljoonia ihmisiä, ja sen rooli teknologiatason kohottajana on merkittävä.

Kiinan viime vuoden 12 prosentin talouskasvusta ulkomaankaupan suora osuus oli arvioiden mukaan lähes 3 prosenttiyksikköä. Kuluvan vuoden aikana olemme nähneet, että viennin kontribuution supistumista on ollut mahdotonta paikata muilla tekijöillä. Talouden kasvuvauhti on hidastunut nopeasti alle 10 prosenttiin, kun kauppataseen ylijäämän kasvu on lähes pysähtynyt (kuva 1).

Vaikka Aasian maiden välinen kauppa on lisääntynyt viime vuosina kovaa kyytiä, pääosa tuotteista päätyy usean tuotantovaiheen jälkeen lopulta kaupan hyllylle Yhdysvalloissa tai Euroopassa. Kiinan muita tärkeitä markkina-alueita ovat öljyntuottajamaat, joiden kulutusta on siivittänyt korkea öljyn hinta. Viimeaikainen öljyn hinnan lasku hidastaa kulutuksen kasvua kuitenkin näissäkin maissa, joten Yhdysvaltojen ja Euroopan hiipuvaa kysyntää on vaikea paikata kasvattamalla vientiä muille markkinoille tästä eteenpäin. Ylipäätään vaikutukset Yhdysvaltojen ja Euroopan vasta nyt todenteolla hiljenevästä kulutuksesta kantautuvat Kiinaan viiveellä. Niinpä yllättävänsäkin vahvana pysyneet Kiinan viennin kasvuluvut tulevat talven mittaan hidastumaan.

Kuvio 1 Viennin osuus Kiinan reaalisesta BKT:n kasvusta 2006-2008, %-muutos vuotta aiemmasta.

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset, omat laskelmat

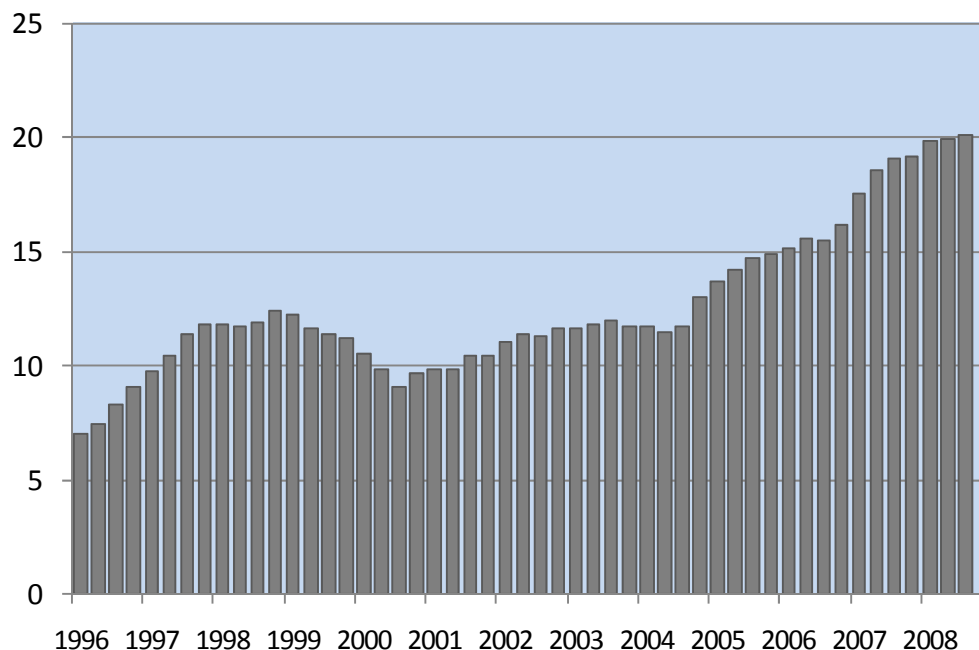
Rajoitteet pääomanliikkeille tarjoavat suojaa

Kaupan ohella Kiina on sidottu maailmantalouteen rahoitusvirtojen kautta. Vaikka Kiina säätelee sekä Kiinaan että Kiinasta pois päin suuntautuvia pääomanliikkeitä edelleen tiukasti, ulkomainen pääoma on ollut osaltaan rakentamassa maan talouskasvua. Suorat ulkomaiset investoinnit ovat lisänneet työpaikkoja, korkeaa teknologiaa sekä rahoitusta myös niille tuotannonaloille, joille Kiinan edelleen pääosin julkisesti omistettu pankkisektori ei ole ollut halukas laajentumaan. Ulkomaisissa yrityksissä työskentelee suuri joukko korkeasti koulutettuja ja hyvin palkattuja henkilöitä, joiden nopeasti nouseva elintaso säteilee kasvavana kulutuksena ympäristöön.

Pääomanliikkeille asetettujen rajoitteiden ansiosta ulkomaisen lyhytaikaisen pääoman määrä Kiinassa on ollut suhteellisen pieni. Ulkomaisten sijoittajien mahdollisuudet ostaa kiinalaisia osakkeita ovat hyvin rajatut, ja esimerkiksi pörssikurssien raju nousu vuonna 2007 johtui lähes täysin kotimaisista tekijöistä. Kiina ei myöskään ole kuulunut niiden maiden joukkoon, joista ulkomaiset rahoituslaitokset ja yritykset olisivat viime viikkoina haalineet suuria määriä likvidejä varoja pois kotimaan rahoitustarpeidensa tyydyttämiseksi.

Kiina on siitä poikkeuksellinen nopeasti kehittyvä talous, että sen saatavat ulkomailta ovat maan ulkomaisia velkoja suuremmat. Maan maailman selvästi suurin valuuttavaranto tarjoaa nykytilanteessa huomattavan suojan kansainvälisillä rahoitusmarkkinoilla tapahtuvilta käännteiltä (Kuvio 2). Ulkomaanvaluutan loppuminen, joka esimerkiksi Aasian rahoituskriisin aikaan vuonna 1997 kohtasi useita maita, ei ole Kiinalle todennäköinen kehitys-suunta. Pikemminkin Kiina on nykytilanteessa yksi maailman rahoitusjärjestelmän kulmakivistä kuuluessaan esimerkiksi Japanin ja öljyntuottajamaiden ohella suurimpiin Yhdysvaltain valtion ulkomaisiin velkojiin.

Kuvio 2 Kiinan valuuttavaranto suhteessa tavaratuontiin, kuukausia.

Lähde: IMF, omat laskelmat

Miten käy Kiinan pankkijärjestelmän?

Rajoitteet pääomanliikkeille ovat estäneet myös kiinalaissijoitusten tekoa ulkomaille. Esimerkiksi kiinalaispankkien sijoitukset ongelmallisiin velkapapereihin Yhdysvaltojen markkinoilla ovat suhteessa sektorin kokoon hyvin pieniä. Suurimmista tappioista Yhdysvaltojen markkinoilta on ilmoittanut Bank of China, joka on Kiinan neljästä suuresta pankista kansainvälisin.

Kiinan pankkijärjestelmän tila on viime vuosina parantunut pankkiuudistuksen ansiosta selvästi. Hoitamattomia luottoja on poistettu pankkien taseista, ja kymmeniä miljardeja euroja on käytetty pankkien pääomien rakentamiseen. Virallisten tilastojen mukaan pääosa pankeista on suhteellisen hyvässä kunnossa, mutta tutkimukset alalta kertovat, että pankkien tehokkuudessa ja riskienhallinnassa on edelleen parantamisen varaa.

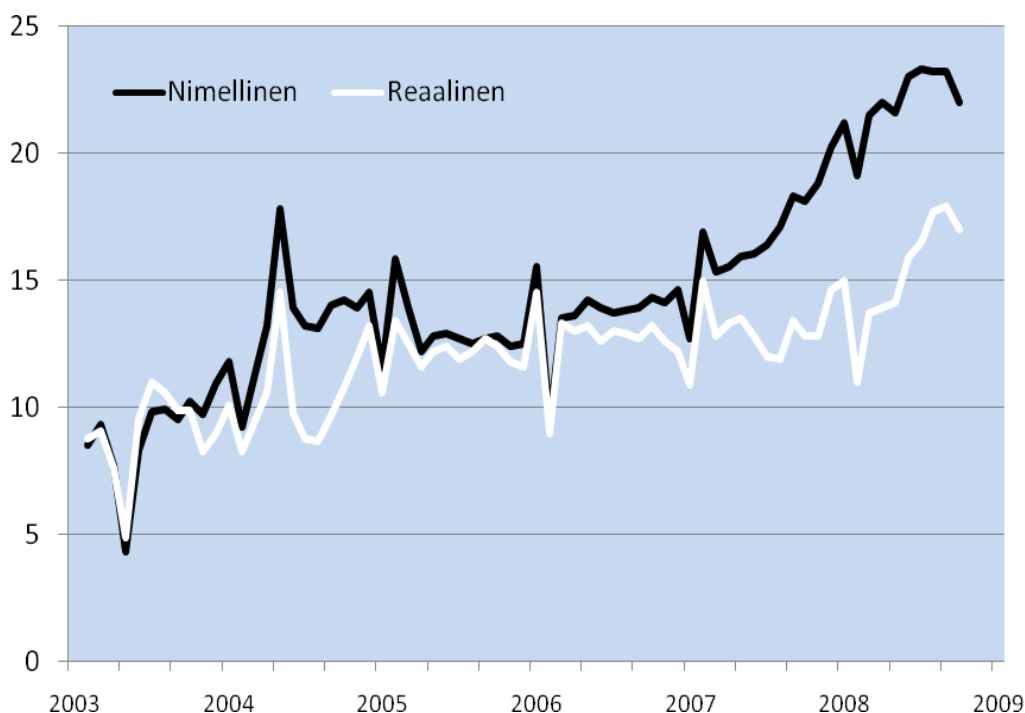
Kiinalaispankkien todellinen tila punnitaan kuitenkin vasta, jos talouskasvu hidastuu merkittävästi. Uudistetut pankit eivät ole nykyisissä mitoissaan kokeneet hitaan kasvun jaksoa, joten niiden sietokyky ei ole vielä joutunut kunnan testiin. Toisaalta valtion suuri rooli pankkisektorilla tuo turvaa pankeille ja niihin tehdyille talletuksille, vaikka mahdolliset yli-investoinnit teollisuudessa tai kiinteistöalalla voivatkin äkkiä heikentää yritysten mahdollisuuksia hoitaa luottojaan. Myös Kiinan kotimaisten pörssikurssien ja kiinteistöjen hintojen lasku ovat heikentäneet yritysten taseita.

Kuinka paljon kasvu hidastuu?

Kiinan lähivuosien talouskehitys riippuu siitä, missä määrin kotimainen kysyntä reagoi maailmantalouden myllerrykseen. Kotitalouksien kulutuksen osuus taloudesta on useisiin muihin maihin verrattuna Kiinassa pieni, sillä maan kasvustrategia on ollut hyvin investointivetoinen. Kehitykseen vaikuttaa myös matala tulotaso. Palkkatulojen määrä verrattuna pääomatulojen määrään on supistunut Kiinassa viimeisen vuosikymmenen aikana merkittävästi. Niinpä on luonnollista, että kotitalouksien osuus kysynnästä on supistunut - varsinkin kun kotitalouksista suurimman osan on liki mahdotonta rahoittaa kulutustaan vaikkapa kulutusluotoin. Osaltaan kotitalouksien kuluttamista rajoittaa puutteellinen sosiaali- ja eläketurva, joka pakottaa kiinalaiset säästämään osan pienistäkin tuloistaan.

Kuluvana vuonna kulutus näyttää käytettävissä olevien tilastojen mukaan kuitenkin kasvaneen nopeasti. Työpaikkojen lisääntyminen ja palkkojen sekä maataloudesta saatavien tulojen nopea nousu ovat olleet omiaan lisäämään kulutusta, ja vähittäiskauppa on kuluvana vuonna kehittynyt hyvin nopeasti (Kuvio 3). Nykytilanteessa optimistiset arviot Kiinan lähivuosien talouskehityksestä nojautuvat siihen olettamukseen, että kotitalouksien kulutuksen kasvu on hyvin vahvaa. Mikäli huonot talousuutiset kuitenkin jatkuvat ja työpaikkojen määrä vientisektorilla alkaa vähentyä, käänne voi kulutuksessa tapahtua nopeasti. Kyselytutkimusten mukaan kuluttajien käsitys tulevasta on jo heikentynyt.

Kuvio 3 Vähittäiskauppa, %-muutos vuotta aiemmasta.

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset

Kiinan talouskehityksessä investointien rooli on hyvin suuri. Kun vientikehitys nakertaa yritysten investointihalukkuutta, tulevan kehityksen kannalta erityisen tärkeää on, mitä tapahtuu rakentamiselle, jonka osuus Kiinan kaikista investoinneista on suuri. Vaikka rahapolitiikan kiristäminen vuonna 2007 tähtäsi varsinkin juuri rakentamisen kasvun hidastamiseen, sektorin käänne huonompaan on ollut yllättävänkin nopea. Kiinteistökaupan taakeltelu on purrut aloitettavien kiinteistöhankkeiden määrään ja hidastanut työpaikkojen

syntyä rakentamisessa. Rakentamisen hidastunut kasvu on johtanut aiempaa heikompaan kehitykseen rakennusmateriaalien valmistuksessa, ja teollisuustuotannon kasvuvauhti on siten hidastunut osin viennin, osin kotimaisen kysynnän johdosta. Kiinan kasvun hidastuminen yhdessä maailman päätalousalueita vaivaavan kriisin kanssa onkin laskenut rajusti raaka-aineiden hintoja maailmanmarkkinoilla. Rakentamisen suhdannevaihtelun odotetaan Kiinassa jäävän kuitenkin melko lyhytaikaiseksi, sillä talouden rakennemuutos ja valtava muuttoliike kaupunkiin lisää rakentamista pitkällä aikavälillä.

Valtio rientämässä apuun

Kiinan hallitus on ryhtynyt nopeisiin toimiin talouskasvun elvyttämiseksi. Inflaatiiovauhdin selkeä hidastuminen viime kuukausina on sallinut julkisen sektorin elvytystoimet, ja ruuan, energian ja raaka-aineiden hintojen lasku maailmanmarkkinoilla vähentää inflaatiopaineita lisää lähikuukausina. Kiinan valtiolla on pelivaraa elvytystoimiin, sillä maan julkinen velka on kansainvälisesti vertailtuna hyvin pieni. Viime vuosina julkinen talous on ollut selvästi ylijäämäinen, ja verotulot ovat talouskasvun myötä kasvaneet nopeasti. Myös veronkeräyksen tehostaminen näyttää kantaneen tulosta.

Kiina ryhtyi elvytystoimiin jo aiemmin syksyllä löysäämällä rahapolitiikkaa viitekorkeiden ja varantovaatimusten laskulla sekä luottorajoitteiden poistamisella. Marraskuun alussa maa ilmoitti suuresta talouden tukipaketista, jonka arvo on lähes 15 % vuotuisesta kokonaistuotannosta. Selvää ei vielä kuitenkaan ole, miten suuri osa paketista on uutta rahaa, ja kuinka paljon menoista oli jo aiemmin budjetoituna tuleville vuosille. Arvioiden mukaan paketin suora vaikutus talouskasvuun olisi lähivuosina 2-3 prosenttiyksikköä. Paketin toimenpiteet levittyvät tuleville kahdelle vuodelle, ja jo kuluvan vuoden viimeisinä kuukausina tavoitteena on panostaa erityisesti rakentamiseen.

Onnistuessaan laaja tukipaketti voi hyvinkin vaimentaa maan ulkopuolelta tulevien huonojen talousuutisten voimaa Kiinassa, ja maan talouden kasvuvauhti pysyy kotimaisten voimien ansiosta hyvin nopeana. Pahimmassa tapauksessa alakulo on ehtinyt tarttua Kiinassakin jo laajalti, eikä tukipaketti riitä kääntämään talouden suuntaa. Vaikka kasvun pitkän aikavälin perustekijät, kuten talouden rakennemuutos ja valtava muuttoliike, eivät ole suhdannekäänteen myötä kadonneet mihinkään, maailmantalouden epävarmuus heikentää myös Kiinan lähiajan kasvunäkymiä.

Aaron Mehrotra

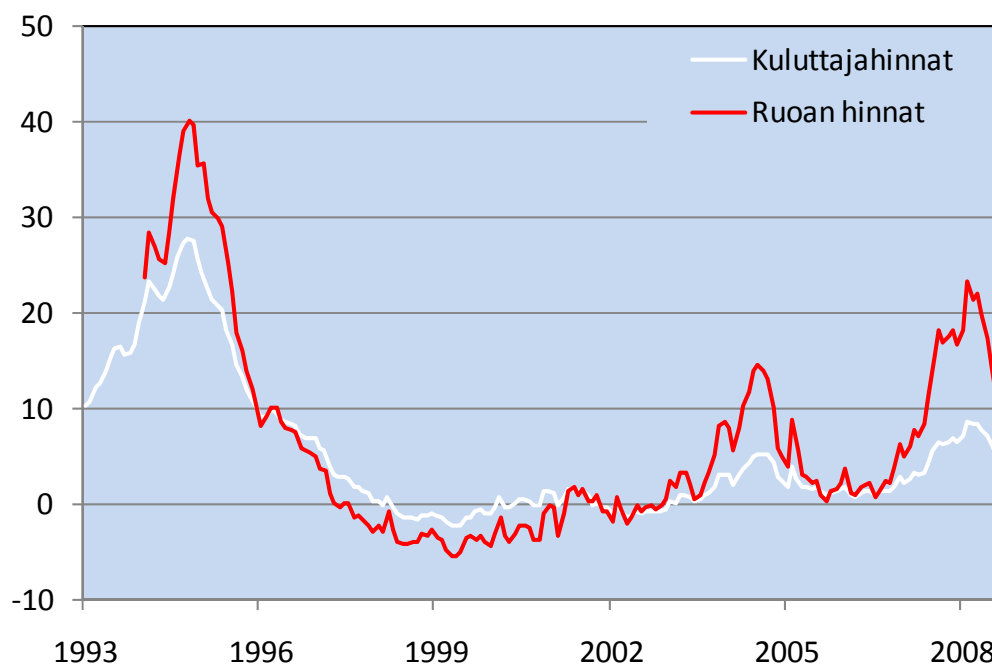
Hintakehitys Kiinassa – rahapolitiikkaa vai rakennemuutosta?

Matala inflaatio nopeasta kasvusta huolimatta

Kiinan talousuudistukset käynnistyivät kolme vuosikymmentä sitten. Makrotalouden kehitystä on sen jälkeen leimannut samanaikainen nopea talouskasvu ja pääasiassa matala inflaatio. Kuluvalla vuosikymmenellä Kiinan kuluttajahintainflaatio on ollut puolitoista prosenttiyksikköä alhaisempi kuin kehittyvässä Aasiassa keskimäärin ja lähes viisi prosenttiyksikköä alhaisempi kuin kaikkien kehittyvien markkinoiden keskiarvo. Samaan aikaan Kiina on ollut maailman nopeimmin kasvanut suuri kansantalous. Tässä luvussa käsitellään Kiinan hinta- ja kustannuskehitystä ja sen taustaa yhtäältä rahapolitiikan ja toisaalta rakenteellisten tekijöiden näkökulmasta. Rahapolitiikassa huomiota saa myös sen toteuttamisympäristö, kun taas rakenteelliset tekijät ovat tärkeitä erityisesti palkkakehityksen kannalta. Hintakehityksen finanssipoliittisia tekijöitä ei tässä yhteydessä tarkastella. Syynä tähän on se, että Kiinan valtiontalous on ollut pääosin tasapainossa. Rahaa ei ole painettu rahoittamaan valtiontalouden alijäämiä inflaatiota kiihdyttävästi, kuten kehittyvissä talouksissa etenkin menneinä vuosina usein tapahtui. Koska kiinalaiset ovat pitkälti säilyttäneet varallisuuttaan matalakorkoisina pankkitalletuksina, inflaation torjuminen on ollut tärkeää sekä taloudellisen että poliittisen vakauden säilyttämisen kannalta. Tarkastelun pääpaino on kuluvalla vuosikymmenellä, erityisesti muutaman viime vuoden kehityksellä.

Viime vuosien hintakehitys ja elintarvikkeiden rooli

Kuvio 1 Kuluttajahinnat ja elintarvikkeiden hinnat, %-kasvu vuotta aiemmasta, 1993-2008.

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset

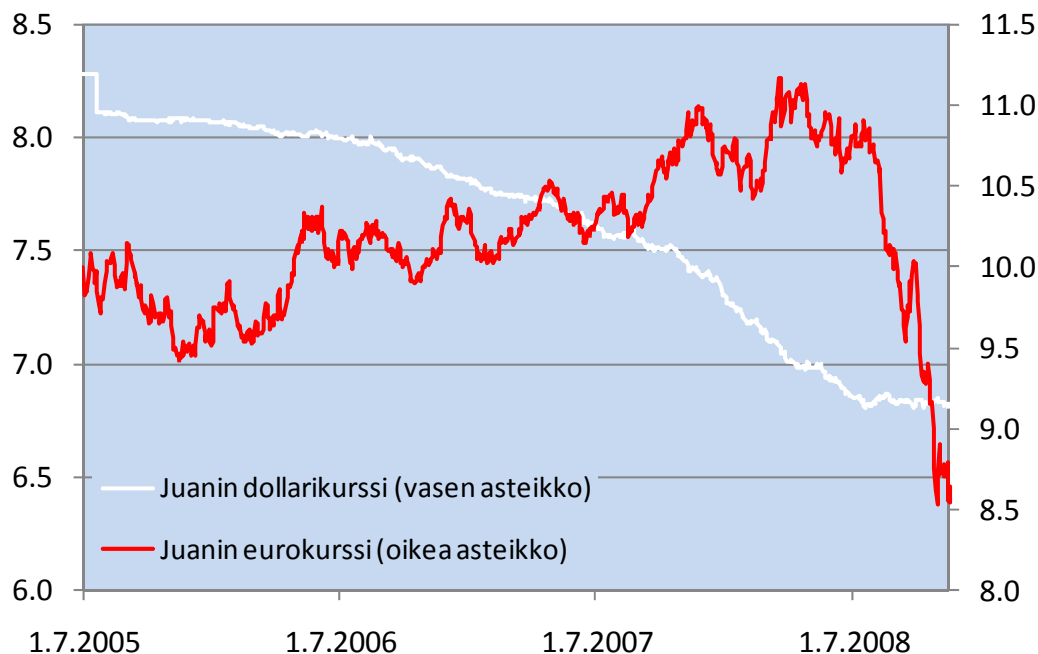
Kuluvan vuosikymmenen alussa Manner-Kiinan kuluttajahintainflaatio oli varsin matala ja jopa negatiivinen Japanin ja Hongkongin talouksien tavoin. Kuluttajahintojen laskua tuolloin selitettiin pääasiassa tuotantopuolen tekijöillä, kuten tuottavuuskehityksellä ja joidenkin sektorien ylimääräisellä kapasiteetilla, mutta myös juanin kauppapainotetun valuuttakurssin vahvistumisella. Inflaatio kiihtyi etupäässä ruoan hinnan nousun seurauksena väliaikaisesti vuonna 2004 ja uudelleen vuoden 2006 lopulla, tällä kertaa etenkin sianlihan hinnan nousun seurauksena. Inflaatiopiikki koettiin helmikuussa 2008, jolloin kuluttajahinnat olivat lähes 9 prosenttia korkeammalla kuin vuotta aiemmin.

Ruoalla on suuri osuus kulutuksessa Kiinassa ja ruoan hinnan paino kuluttajahintaindeksissä on noin kolmannes. Tämä johtaa sen hallitsevaan rooliin kuluttajahintainflaation muutosta selitettäessä. Ruoan osuus kuluttajahintaindeksissä on Kiinassa samankaltainen kuin muissa kehittyvän Aasian maissa, mutta se on alhaisempi kuin Indonesiassa, Filippiineillä ja Malesiassa. Ruoan hinnannousu on Kiinassa samoin tapahtunut samanaikaisesti maailmanlaajuisen elintarvikkeiden hintojen nousun kanssa. Kiina on kuitenkin ollut maataloudessa pääsääntöisesti omavarainen tärkeimpien maataloustuotteiden osalta, ja ruoan hintojen viimeaikainen kallistuminen on ollut sekä kasvaneen kotimaisen kysynnän että maan omien tuotanto-ongelmien seurausta. Kiina on siten pyrkinyt aktiivisesti lisäämään elintarvikkeiden kotimaista tuotantoa ja alentamaan tuotantokustannuksia. Myös suoria hintarajoitteita on asetettu. Toimenpiteet näyttävät tehonneen elintarvikkeiden hintapaineita vähentävästi, ja kuluttajahintainflaatio on laskenut sen myötä neljään prosenttiin lokakuussa 2008. Kuluttajahintaindeksin muissa erissä kuin elintarvikkeissa hintakehitys on edelleen ollut maltillista. Niissä inflaatio on ollut kahden prosentin tienoilla vuonna 2008. Tuottajahintojen nopea nousu on kuitenkin synnyttänyt huolta niiden heijastumisesta edelleen kuluttajahintoihin ja ylläpitävän inflaatiopainetta taloudessa. Erityisesti kohonneita energian ja raaka-aineiden hintoja kuvastavat tuottajahinnat olivat lokakuussa 2008 vajaat seitsemän prosenttia korkeammat kuin vuotta aiemmin. Tuottajahintamuutosten siirtymistä kuluttajainflaatioon vaimentavat kuitenkin hallinnollisesti asetetut kuluttajahinnat mm. polttoaineille, vedelle ja julkiselle liikenteelle. Inflaation viimeaikainen hidastuminen antaa Kiinan hallitukselle mahdollisuuden pohtia hallinnollisten hintojen asteittaista vapauttamista. Kun raaka-aineiden maailmanmarkkinahinnat laskevat, hintaero Kiinan säännelyjen ja maailmanmarkkinahintojen välillä pienenee. Vähäisemmän hintasäännöstelyn myötä Kiinan hintakehityksen dynamiikka myös muuttuisi.

Rahapolitiikka on pitänyt inflaation kurissa pitkällä aikavälillä

Inflaatio on pitkällä aikavälillä rahapolitiittinen ilmiö, eli se riippuu taloudessa liikkeellä olevasta rahan määrästä ja sen myötä keskuspankin toimista. Kiinan keskuspankki toteuttaa rahapolitiikkaa ympäristössä, jossa juanin valuuttakurssin liikkeitä dollarin suhteen pidetään hallinnassa ja Kiinan ja ulkomaiden välisiin pääomanliikkeisiin kohdistuu rajoituksia. Heinäkuun 2005 pienehkön revalvaation ja tiukan dollarikytköksen lopettamisen jälkeen valuuttakurssipolitiikalle on ollut luonteenomaista juanin hitaan vahvistumisen salliminen dollaria vastaan, ja euron ja juanin välisen kurssin määräytyminen vastaavasti dollarin ja euron välisen kurssikehityksen seurauksena. Valuuttakurssin vahvistuminen dollariin nähden vauhdittui kuluvan vuoden keväällä, mikä viittaa siihen, että viranomaiset ovat halunneet käyttää valuuttakurssi-instrumenttia inflaation hillitsemiseksi.

Kuvio 2 Valuuttakurssit

Lähde. Reuters

Pääomanliikkeiden rajoitukset ovat sallineet itsenäisyyttä rahapolitiikassa, kun pääomavirrat eivät ole voineet vapaasti reagoida korkotason eroihin Kiinan ja muiden maiden välillä. Toisaalta rajoitteet pääomanliikkeissä ovat osaltaan suojanneet Kiinaa kansainvälisen rahoitusmarkkinakriisin suorilta vaikutuksilta; esimerkiksi sijoitukset subprime-sidonnaisiin arvopapereihin ovat olleet pieniä koko kiinalaisen pankkisektorin kokoon nähden. Kiinan rahapolitiikassa korkojen muutoksilla on edelleen pieni rooli verrattuna määrällisen politiikan keinoihin. Liikepankkien reservivaatimusten muutoksilla ja keskuspankin suorilla liikepankkien lainanantoa koskevilla määräyksillä on sen sijaan ollut merkittävä rooli. Myös raha-aggregaateille on asetettu vuosittaisia tavoitearvoja, joiden seuraamisella pyritään ylläpitämään talouden hintavakautta. Rahapolitiikkaa kiristettiin vuoden 2007 lopulla luottokiintiöiden kautta. Korkeahkon inflaation, alhaisten nimelliskorkojen ja luottorajoitusten kautta on syntynyt tilanne, jossa luottoa saavat yritykset nauttivat luottojen matalista koroista, mutta monilla muilla yrityksillä on merkittäviä vaikeuksia saada lainarahoitusta. Luottorajoitteiden on mainittu riippaiseen erityisesti pieniä ja keskisuuria yrityksiä, joiden varainsaantia heikentää myös joukkovelkakirja- ja osakemarkkinoiden kehittymättömyys Kiinassa.

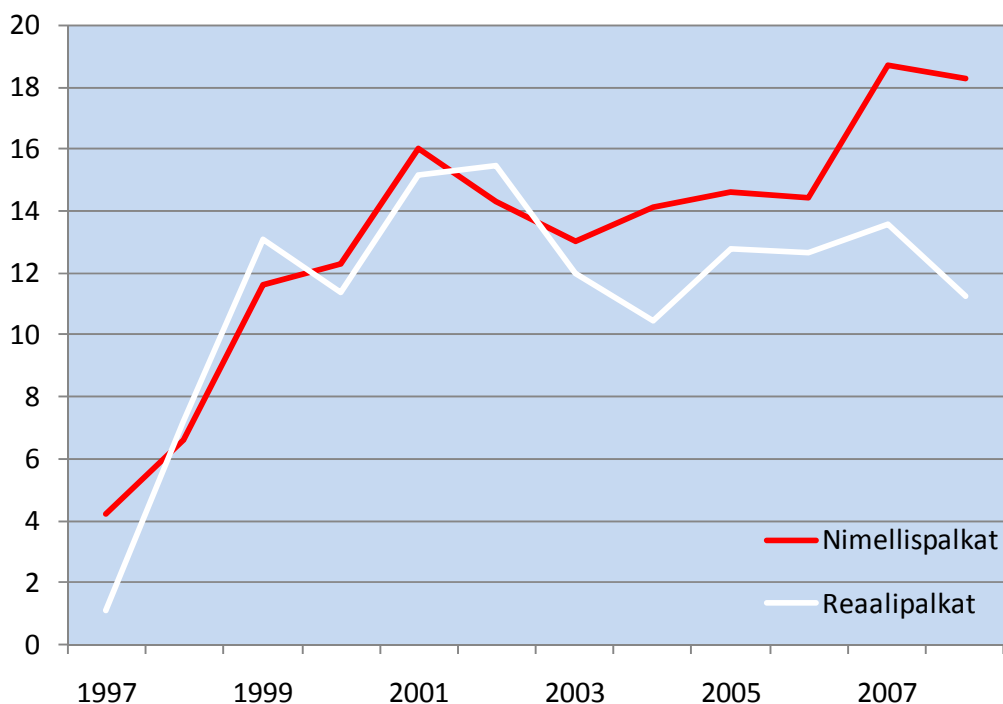
Kansainvälinen rahoituskriisi on edesauttanut talouspolitiikan painopisteen siirtymistä inflaation torjumisesta talouskasvun tukemiseen kuluvana vuonna. Huoli reaalityalouden tilasta johti rahapolitiikan kevennyksiin syksyllä 2008, ja syyskuun puolivälissä Kiinan keskuspankki laski korkoja ensimmäistä kertaa sitten vuoden 2002. Koronalennus sai jatkoa vain kolme viikkoa myöhemmin, kun Kiinan keskuspankki alensi korkoja suurien talouksien keskuspankkien historiallisen samanaikaisen koronalennuksen yhteydessä. Korkoja alennettiin kolmatta kertaa vielä lokakuun loppupuolella. Myös pankkien varantovaatimuksia on kevennetty, ja juanin valuuttakurssin vahvistuminen dollariin nähden on käytännössä pysähtynyt. Dollarin vahvistumisesta euroon nähden on toisaalta seurannut juanin

peräti 25 prosentin vahvistuminen euroon nähden kuluvan vuoden alun ja marraskuun puolivälin välillä.

Rakennemuutos ja kustannuspaineet

Kun talouskasvu lyhyellä aikavälillä poikkeaa pitkän ajanjakson kasvu-urasta, inflaatiopaineet taloudessa muuttuvat. Kiina on kyennyt yleensä ylläpitämään nopeaa talouskasvua ilman merkittävää inflaation kiihtymistä tuotantokapasiteettiin ja infrastruktuuriin tehtyjen investointien ja suuren työvoimareservin ansiosta. Kuitenkin vuonna 2007 koettu lähes kahdentoista prosentin talouskasvu johti selvästi kustannusten, kuten palkkojen, nousun kiihtymiseen. Tästä näkökulmasta talouskasvun odotettu hidastuminen voi myös vähentää kustannuspaineita.

Kuvio 3 Palkkojen nousu Kiinassa, %-kasvu vuotta aiemmasta

Vuoden 2008 luku on tilanne kolmen ensimmäisen neljänneksen osalta.

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset, omat laskelmat.

Vaikka Kiinan palkkatilastot kertovat palkkakehityksestä etupäässä julkisella sektorilla, ne välittävät kuvaa palkkojen nousuvauhdin kiihtymisestä viimeisen kymmenen vuoden aikana sekä nimellisesti että reaalisesti (ks. kuva 3). Koulutetun työvoiman palkat ovat nousseet nopeasti jo pitkään, mutta viime aikoina myös vähemmän koulutettujen työntekijöiden palkat ovat nousseet ripeästi. Yhtenä syynä on pidetty sitä, että maaseudun ylimääräisen työvoiman määrä on vähentynyt, mikä kasvavan työvoiman kysynnän myötä kaupungeissa nostaa palkkatasoa ylöspäin. Useiden arvioiden mukaan maaseudun ylimääräisen työvoiman määrä on yli 100 miljoonaa. Tämä viittaa siihen osaan työvoimasta, joka voisi muuttua töihin maataloudesta muille sektoreille maatalouden tuotannon siitä suuresti supistu-

matta. Suuren osan tästä työvoimasta on kuitenkin arvioitu olevan keski-ikäistä tai sitä vanhempaa väestöä, jonka koulutustaso on alhainen. Tämän työvoiman mahdollisuudet siirtyä työtehtäviin maatalouden ulkopuolelle ovat rajalliset, mikä supistaa varsinaisen ylimääräisen työvoiman määrän joidenkin arvioiden mukaan vain 40 miljoonaan. Myös maaseudun elintason nousu vähentää kaupunkien houkuttelevuutta uuden työvoiman kannalta. Työvoiman tarjontaa vähentää myös yhden lapsen politiikka, joka pienentää tulevien nuorten sukupolvien kokoa Kiinassa. Kiinan työvoiman on arvioitu alkavan supistua vuonna 2014.

Palkkatasoa on nostanut myös useissa maakunnissa toteutetut minimipalkkojen nostot. Vuonna 2007 korkein minimipalkka, 850 juania kuukaudessa (97 €), oli käytössä joissain osia rannikkomaakuntia Jiangsussa, Zhejiangissa ja Shenzhenin kaupungin keskusta-alueella. Matalin minimipalkka löytyi Gansun provinssista (320 juania tai 37 €). Yleisellä tasolla henkeä kohti laskettu maakuntien kokonaistuotannon taso, ja siten karkeasti mitaten elintaso, korreloi positiivisesti alueen minimipalkan tason kanssa. Niinpä Shanghai, jossa minimipalkka oli maan korkeimpien joukossa, oli myös Kiinan vaurain maakunta vuonna 2007. Suurimman poikkeuksen tästä säännöstä muodosti vuonna 2007 Guizhoun maakunta, jossa oli Kiinan matalin henkeä kohti laskettu kokonaistuotannon taso (vain kymmenesosa Shanghain elintasosta), mutta yhdenneksitoista korkein minimipalkka. On huomattava, että minimipalkan noudattamisen valvonnassa voi olla merkittäviä puutteita. Kiinalaisen työvoiman vaihtuvuus on Aasian suurin, ja työvoima vaihtaa herkästi työpaikkaa paremman palkan perässä, mikä aiheuttaa pysyvää rakenteellista nousupainetta palkkoihin.

Myös monet reformit lisäävät yritysten kustannuksia. Uusi työvoimalainsäädäntö vähentää mahdollisuutta käyttää joustavaa vuokratyövoiman määrää ja lisää irtisanomisista koituvia kustannuksia. Tiukentunut suhtautuminen ympäristöongelmiin lisää myös yritysten tuotantokustannuksia ja vähentää paljon energiaa tuhlaavien ja saastuttavien tuotteiden tarjontaa.

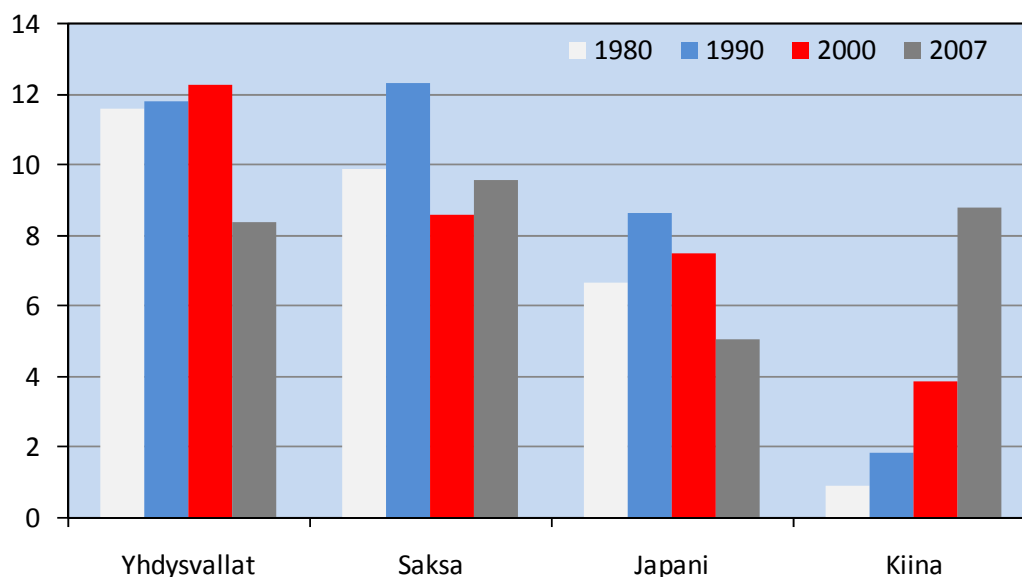
Nopeasti nousevien palkkojen hintoja korottavaa vaikutusta on Kiinassa pehmentänyt tuottavuuden erittäin nopea kasvu. Tällöin yksikkötyökustannuksien muutos on ollut vain rajallinen eikä maa ole menettänyt hintakilpailukykyään. Vaikka virallisia tilastoja yksikkötyökustannuksista ei ole, erilaiset laskelmat viittaavat niiden vihdoinkin nousseen viime vuosina, mikä aiheuttaa nousupaineita Kiinassa tuotettujen tuotteiden hintoihin.

Juuso Kaaresvirta

Kauppamahti Kiina

Kiinan talouden avautuessa sen ulkomaankauppa on kasvanut voimakkaasti jo kolme vuosikymmentä. Tavaravienti on 20-kertaistunut 1990-lukuun nähden ja viisinkertaistunut vuodesta 2000. Tuonnissa kasvu on ollut yhtä nopeaa. Nopean ulkomaankaupan kasvun ansiosta Kiina kipusi viime vuonna jo ohi Yhdysvaltojen toiselle sijalle maailman suurimpien tavaraviejien listalla. Ainoastaan Saksa on enää Kiinan edellä, eikä sekään enää pitkään. Osaltaan ulkomaankaupan kasvun myötä Kiinasta on tullut yhä merkittävämpi pelaaja kansainvälisellä areenalla.

Kuvio 1 Maailman suurimmat kauppamahdit, %-osuus maailman tavarakaupasta

Lähde: IMF

Yhdysvaltojen ja Euroopan osuus Kiinan ulkomaankaupassa on kasvanut 1990-luvun alusta lähtien merkittävästi ja ne kattavat yhdessä jo noin 40 % Kiinan viennistä. Silti suurin osa Kiinasta lähtevistä tuotteista viedään edelleen Aasiaan, joskin niistäkin osa päättyy lopulta länsimaiden markkinoille. Aivan viime vuosina vienti kehittyviin talouksiin kuten Brasiliaan, Intiaan sekä öljyntuottaja- ja Afrikan-maihin on kasvanut erittäin nopeasti. Niiden osuus Kiinan viennistä on kuitenkin edelleen vähäinen.

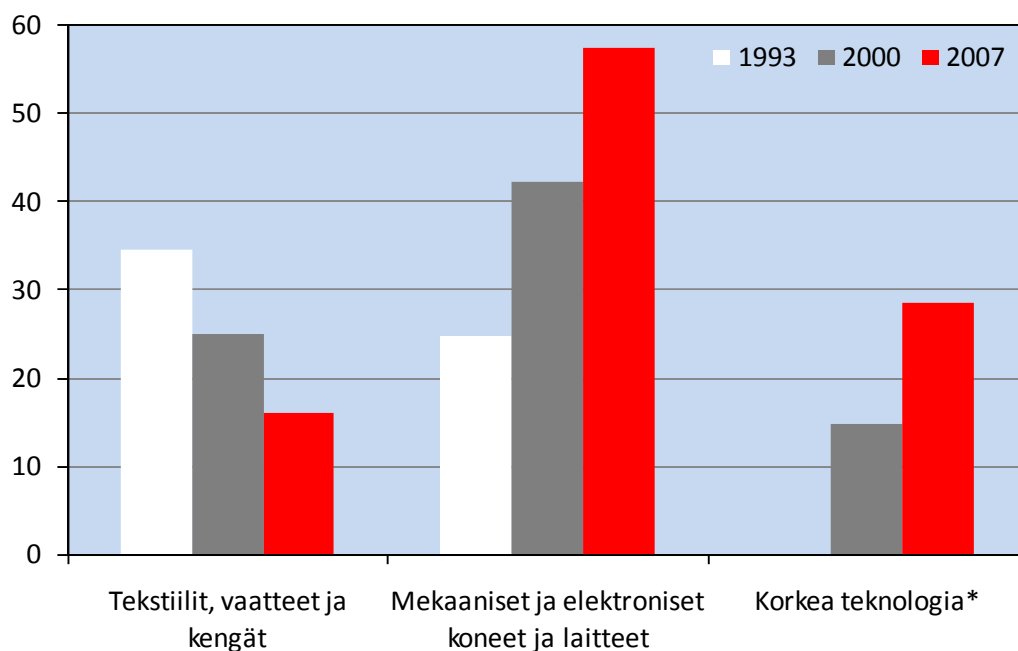
Kiinan ulkomaankauppa on ollut ylijäämäistä vuodesta 1990 lähtien muutamaa poikkeusvuotta lukuun ottamatta. Kaupan ylijäämä on ollut merkittävin syy valuuttavarannon paisumiselle valtavaksi. Suurin osa ylijäämästä kertyy nopeasti kasvaneesta Euroopan ja Yhdysvaltojen kaupasta, kun taas Kiinan kauppa useimpien Aasian maiden kanssa on alijäämäistä. Kauppa Kiinalle tärkeiden Afrikan raaka-ainetoimittajamaiden kanssa kääntyi viime vuonna Kiinalle ylijäämäiseksi.

Kiinan viennin maarakenteen tarkastelua vaikeuttaa kuitenkin Hongkong, joka on historiallisista syistä oma tullialueensa. Kiinan vientitilastojen mukaan Hongkongilla on merkittävä asema Kiinan vientimarkkinana, mutta todellisuudessa tuotteet matkaavat

Hongkongista eteenpäin, pääasiassa Aasian markkinoille. Hongkongin asema Manner-Kiinan kaupan solmukohtana on viime vuosina hieman heikentynyt, mutta Manner-Kiinan viennistä liikkuu edelleen Hongkongin kautta noin 15 %.

Samalla kun Kiinan vienti on kasvanut nopeasti, myös viennin rakenne on muuttunut valtavasti. Työvoimavaltaiten tuotteiden viennistä on siirrytty tuotantotikkailla yhä korkeamman teknologian tuotteiden vientiin. Kun vielä 90-luvun alkupuolella esimerkiksi tekstiilit ja vaatteet kattoivat noin kolmanneksen viennistä, nyt niiden osuus on laskenut jo reiluun kymmeneen prosenttiin. Kiinan merkittävimmät vientiartikkelit ovatkin nykyisin koneet ja laitteet. Kiinan omien tilastojen mukaan sen viennistä korkean teknologian tuotteita on jo lähes 30 %.

Kuvio 2 Viennin rakenne, %-osuus koko viennistä

* tilastoa alettiin julkistaa vasta vuonna 2000.

Lähde: CEIC

Toisaalta suuri osa korkean teknologian viennistä on Kiinassa toimivien ulkomaisten yritysten tekemää. Ulkomaisomisteiset ja yhteisyritykset vastaavat yhteensä yli puolesta Kiinan viennistä. Suuri osa liittyy jatkojalostuskauppaan (processing trade), jossa mutkikkaimmat osat tuotteesta tuotetaan Kiinan ulkopuolella ja kokoonpano ja muut työvoimavaltaiset osat Kiinassa. Sekä Kiinan viennistä että tuonnista noin 60 % on jatkojalostuskauppaa.

Miten Kiinasta tuli kauppamahti?

Tärkein tekijä Kiinan nopean ulkomaankaupan kasvun taustalla on ollut kauppaa suosiva talouspolitiikka. Keskeiset päätökset avata rajoja ja tukea vientiteollisuutta tehtiin jo 1970-luvun lopulla. Päätösten jälkeen Kiina on vapauttanut ulkomaankauppaa asteittain. Kiina onkin ulkomaankaupan osalta varsin avoin maa toisin kuin esimerkiksi muutamat muut

Aasian taloudet. Avoimella ulkomaankauppapolitiikalla Kiina pyrkii mm. parantamaan kotimaisten yritysten teknologiatasoa ja samalla lisäämään niiden tehokkuutta.

Nykyinen Kiinan ulkomaankauppapoliittinen regiimi on varsin sekava. Viranomais-ten käytössä on useita eri työkaluja, joilla ulkomaankauppaa harjoittavia yrityksiä on suosittu ja toisaalta ohjailtu viranomais-ten toivomille aloille. Työkaluista esimerkiksi veroetu-ja on käytetty viime aikoina runsaasti. Toisaalta Kiina on myös luonut viennille mahdollisuuksia kehittämällä infrastruktuuria suhteellisen laadukkaaksi, mikä on merkittävä ero esimerkiksi Intiaan nähden. Näiden lisäksi ulkomaista vientiteollisuutta Kiinaan on houkutel-lettu tietysti myös halvat tuotantokustannukset.

Lisäsäyksen Kiinan ulkomaankauppa sai vuonna 2001, kun Kiinalle myönnettiin Maailmankauppajärjestö WTO:n jäsenyys. Viiden vuoden siirtymäkauden aikana Kiina avasi edelleen markkinoitaan. Se on laskenut tuontitullinsa WTO-sitoumusten edellyttä-mälle tasolle, joka on teollisuustuotteiden osalta keskimäärin 9 %, kun esimerkiksi Suo-messa keskimääräinen tullitaso on hieman yli 5 %. WTO:n rinnalla Kiina on ollut erittäin aktiivinen solmimaan myös kahdenvälisiä vapaakauppasopimuksia.

Kiinan ulkomaankauppaa on lisännyt myös globalisaatio. Yritysten on aiempaa hel-pompi pirstaloida tuotantoprosessit eri maihin. Tietävästi jotkin suhteellisen yksinkertaiset vaatetuotteetkin saattavat liikkua Kiinan rajan jopa neljä kertaa ennen kuin ne päätyvät lopullisille asiakkaille. Luonnollisesti korkeateknologian tuotteissa kuten elektroniikassa rajanylityskertoja saattaa olla vieläkin enemmän.

Kiinan nousu kauppamahtien joukkoon ei ole toteutunut ilman hankauksia. Useat maat ovat ottaneet käyttöön erilaisia WTO-sitoumusten mukaisia toimia suojatakseen ko-timaista tuotantoaan halvoilta kiinalaistuotteilta. Kiinan vastaisia polkumyyntitulleja on voimassa satakunta. Lisäksi WTO:ssa on vireillä useita kiistoja, joissa Kiinan katsotaan toimivan vastoin sen WTO-sitoumuksia. Toisaalta myös Kiina on ollut hanakka suojaa-maan omaa tuotantoaan tarpeen vaatiessa.

Raaka-aineiden ja energian osuus tuonnista kasvaa

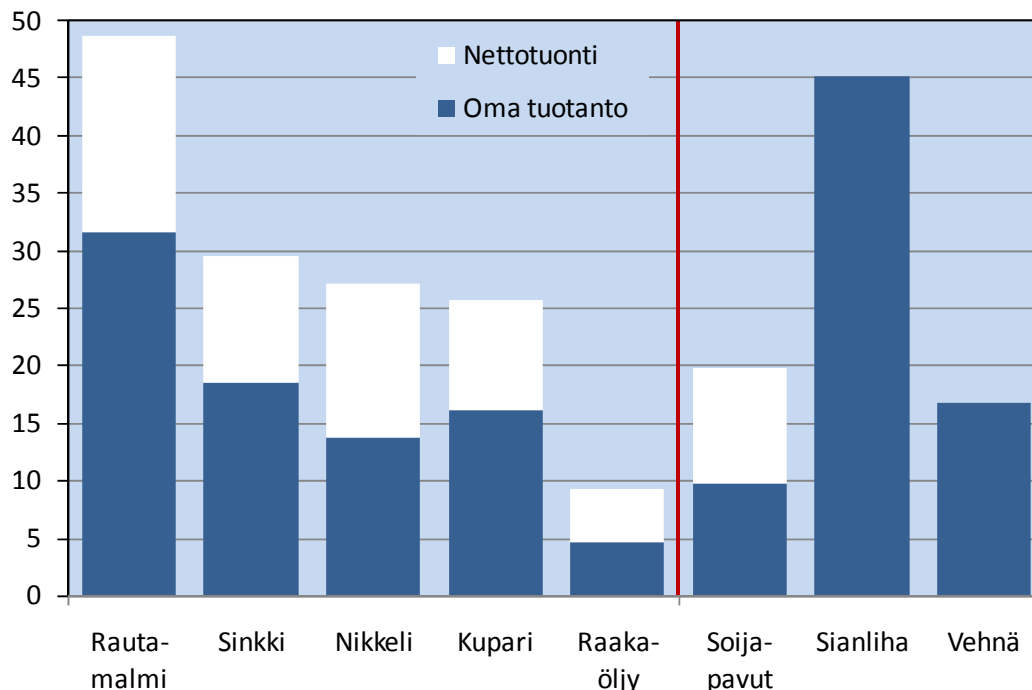
Nopean talouskasvun siivittämänä Kiinan raaka-aineiden kulutus on kasvanut voimakkaas-ti ja niiden saannin turvaamisesta on tullut Kiinalle entistä tärkeämpää. Raaka-aineiden osuus Kiinan tuonnista on kasvanut vuosi vuodelta, ja raaka-aineiden ja energian osuus Kiinan koko tuonnista on jo noin 25 %. Erityisesti metalleissa Kiinan tuontiriippuvuus on verrattain suurta. Kuluttamastaan raaka-öljystä Kiina tuo noin puolet. Sen sijaan Kiina on melko omavarainen maataloustuotteiden suhteen. Se joutuu tuomaan käytännössä vain soijapapuja ja kasviöljyä, kun taas esimerkiksi vehnää, riisiä ja lihaa riittää vientiinkin.

Kiina on pyrkinyt turvaamaan raaka-aineiden ja energian saannin lukuisin ulkomai-sin hankinnoin ja sopimuksin. Erityisesti kiinalaiset valtionyritykset ovat olleet aktiivisia raaka-ainevarantojen ostajia, usein valtion ainakin jollain tavoin avustamana. Afrikan, Australian ja Etelä-Amerikan lisäksi Kiina on viime vuosina alkanut toimia aiempaa aktii-visemmin läheisellä Keski-Aasian alueella. Kiinalaiset ovat olleet myös valmiita toimi-maan alueilla, joilla muut kansainväliset toimijat eivät voi tai halua toimia.

Kiinan ja muiden kehittyvien talouksien kasvu viime vuosina on lisännyt raaka-aineiden kansainvälistä kysyntää ja samalla nostanut niiden hintoja kansainvälisillä mark-kinoilla. Joidenkin tuotteiden hinnat ovat jopa moninkertaistuneet muutamassa vuodessa. On mahdotonta kuitenkin sanoa, miten suuri osuus tarkalleen Kiinalla on ollut raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen nousussa. Viime aikoina Kiinan raaka-aineiden kulu-

tuksen kasvu on hiipunut. Samalla maailmanmarkkinoilla on nähty raaka-aineiden selvä halpeneminen.

Kuvio 3 Kiinan osuus maailman raaka-aineiden kulutuksesta ja tuontiriippuvuus, %-osuus

Lähde: USDA, FAO OECD, CEIC, BP, INSG, ICSG, Antaike ja omat laskelmat

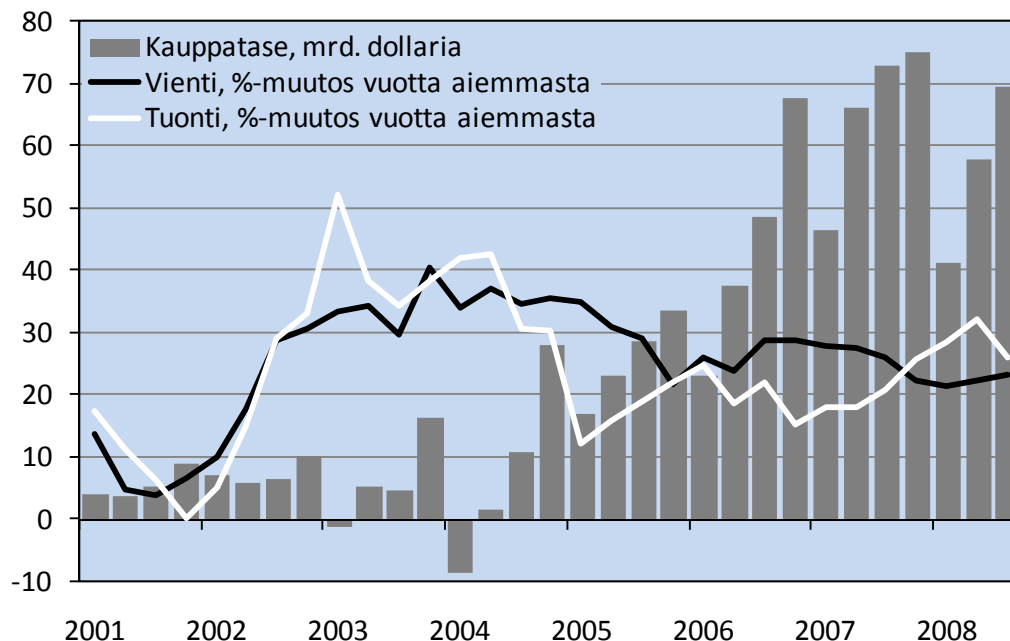
Kiina ja turbulenssi maailmanmarkkinoilla

Kuluvana vuonna Kiinan ulkomaankauppa on kasvanut jopa yllättävän nopeasti, eikä tähän mennessä ole viitteitä kasvun merkittävästä hidastumisesta. Vienti kasvoi lokakuussa lähes 20 % vuotta aiemmasta. Lisäksi Kiinan keskuspankin tekemän yritysbarometrin mukaan valtaosa yrityksistä näkee vientinäköymät edelleen hyvinä. Tosin tuorein barometri on tehty kolmannella neljänneksellä ja se on siten nykyisessä nopeasti muuttuvassa maailmantilanteessa jo vanhentunut.

Kiinan viranomaiset ovat kuitenkin olleet selvästi huolissaan vientisektorista. Viranomaiset ovatkin palauttaneet voimaan viime vuosina leikattuja viennin veroetuja. Syksyn aikana vientiyritysten ALV-palautuksia on lisätty ja vientitulleja on poistettu tai vähennetty. Toisaalta viennin tukeminen saattaa lisätä protektionismin paineita muissa maissa. Kiinan johto onkin vedonnut länsimaiden päämiehiin, etteivät maat ottaisi käyttöön protektionistisia toimia.

Nykyisessä maailmantalouden tilassa Kiina ei kuitenkaan voi välttyä viennin kasvun hidastumiselta. Tulevina kuukausina viennin kasvu saattaa hidastua merkittävästikin, kun kansainvälisen talouden tila on edelleen heikkenemässä. Toisaalta jotkin tekijät saattavat jopa tukea Kiinan vientiä. Esimerkiksi länsimaiset kuluttajat siirtynevät kuluttamaan halvempia – usein kiinalaisvalmisteisia – tuotteita.

Kuvio 4 Kiinan kaupan kehitys neljännesvuosittain 2000-luvulla

Lähde: Kiinan tullit

Vaikka Kiinan viennin kasvu hidastuisikin lähikuukausina, sen kauppataseen ylijäämä tuskin kuitenkaan häviää. Viennin kasvun hidastuminen hidastaa Kiinassa myös tuonnin kasvua, kun jatkojalostukseen ja kokoonpanoon ei tarvitse tuoda ulkomailta osia. Lisäksi raaka-aineiden maailmanmarkkinahintojen lasku vähentää tuonnin arvoa.

Useita vientiyrityksiä etenkin Etelä-Kiinassa on joutunut jo lopettamaan toimintansa kokonaan tai ne ovat ainakin vaikeuksissa. Useimmat näistä yrityksistä toimivat kuitenkin työvoimavaltaisilla matalan tuottavuuden aloilla kuten tekstiili-, vaate- ja lelutuotannossa. Sulkemisten vaikutus kokonaistuotantoon jäänee pieneksi. Kehitys voidaan osin nähdä jopa toivottuna, sillä tehottomimpien yritysten sulkeminen työvoimavaltaisilla aloilla on vain pieni lisäsysäys jo pitkään käynnissä olleeseen Kiinan viennin rakennemuutokseen. Kiina ei näe tulevaisuuttaan maailman lelupajana tai vaatettajana vaan korkean teknologian tuottajana ja viejänä.

Mikael Mattlin

Valtion muuttuva rooli Kiinan taloudessa

Kiinan kolme vuosikymmentä kestäneiden talousreformien kaudella valtion rooli taloudessa on muuttunut merkittävästi, vaikka poliittinen järjestelmä onkin pysynyt lähes ennallaan. Nyt tämä rooli on jälleen muuttumassa. Tässä paperissa tarkastellaan lyhyesti valtion roolin muutosta neljällä osa-alueella: hyvinvointipalvelujen tarjoajana, liiketoimintaympäristön määrittäjänä, sijoittajana ja omistajana.

Talousreformien alkaessa 1978 elettiin vielä suunnitelmatalouden aikoja. Kaupungeissa ihmiset kuuluivat työyksiköihin (*danwei*), jotka tarjosivat paitsi työpaikan, myös moninaiset hyvinvointipalvelut, terveyshuollosta aina lastentarhoihin. Työ- ja yksityiselämä pyörivät työyksikön ympärillä. Maaseudulla elettiin puolestaan epäonnistuneen kommunikoikeilun viimeisiä hetkiä. Valtion rahoituksesta merkittävä osa tuli sadoiltatuhansilta pienehköiltä valtionyhtiöiltä, jotka olivat eräänlainen liikeyrityksen ja hallinnollisen yksikön välimuoto. Suorassa valtionomistuksessa olevat valtionyhtiöt tulottivat voittonsa valtiolle, mutta vastaavasti saivat myös varansa suoraan valtionbudjetista. Valtion verotulot olivat kuitenkin vaatimattomat.

Talousreformien seurauksena nämä järjestelyt on purettu, välillä hallitusti, välillä kaoottisemmin. Vuosituhannen alussa valtion rooli taloudessa oli muuttunut epäselväksi. Suunnitelmataloutta ei enää ollut, mutta valtio puuttui välillä hyvinkin interventionistisesti taloustoimintaan. Suurimmat valtionyhtiöt olivat muuttuneet voitollisiksi, mutta ne oli irrotettu valtionbudjetista, eivätkä ne tulottaneet voitoistaan valtiolle mitään. Tehdastyöläisen rautainen riisikulho oli särkynyt, mutta nykyaikaista hyvinvointivaltiota ei oltu luotu tilalle. Valtio ei myöskään enää ollut kaiken varallisuuden lähde, vaikka valtion sijoitettava varallisuus kasvoikin kohisten. Kiinan nykyisen johtokaksikon, Hu Jintaon ja Wen Jiabaon, noustua valtaan vuonna 2002, valtion rooli taloudessa on muuttunut monella tavalla. Kehityksen suuntaviivat ovat alkaneet hahmottumaan.

Kiinan valtio hyvinvointipalvelujen tarjoajana

Maaseutua pyyhkäisivät muutoksen tuulet jo 1980-luvulla. Kommuunit purettiin, maanviljelijöille annettiin maankäyttöoikeus pieniin viljelyspläntteihin ja sallittiin valtion määräämien tuotantokiintiöiden ylittävän osan myyminen markkinoilla. Valtionyhtiöissä puolestaan koettiin rajuja muutoksia 1990-luvulla, jolloin kymmeniätuhansia yksiköitä joko suljettiin tai yhdistettiin suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Valtionyhtiöiden reformien ensimmäisen aallon seurauksena monet menettivät aiemman rautaisen riisikulhonsa, joko vapaaehtoisesti, heittäytymällä markkinatalouden pyörteisiin, tai menettämällä vanhan työpaikkansa. Aiempi työyksikköön perustunut hyvinvointijärjestelmä purkautuikin pitkälti 1990-luvulla. Sen tilalle ei kuitenkaan luotu yhtenäistä kansallista hyvinvointijärjestelmää, vaan seurauksena oli erilaisten vaatimattomien hyvinvointijärjestelyjen sekamelska, niin eläkejärjestelmien kuin terveyspalvelujenkin osalta. Turvaverkon aukot olivat suuret.

Kiinalla ei nykyisellään voi sanoa olevan kattavaa hyvinvointivaltiota. Kiinan valtion panostukset hyvinvointipalveluihin ovat vaatimattomia; valtio käyttää budjetistaan vain

noin 10% sosiaaliturvaan, ml. eläkkeet.¹ Myös terveydenhuollosta ja koulutuksesta kiinalaiset joutuvat maksamaan pääosin omasta taskusta. Vaikka summat eurooppalaisittain ovat pieniä, voivat ne kiinalaiselle maaseudun asukkaalle olla merkittäviä kustannuseriä. Valtionjohdossa ongelma on tiedostettu. Jo vuoden 2002 puoluekokouksen yhteydessä maalattiin tulevaisuudenvisioita yhteiskunnasta, jossa olisi perushyvinvointi turvattu (kiinaksi käytetään termiä *xiaokang shehui*) vuoteen 2020 mennessä. Tällaiselle tulevaisuudenvisioille on Kiinassa laajaa tukea.

Ensimmäisessä vaiheessa, Kiinan johtajat ovat panostaneet maaseudun akuuteimpien ongelmien ratkaisemiseen, poistamalla maanviljelijöiltä veroja ja maksuja, parantamalla maanviljelijöiden maankäyttöoikeuden laillista turvaa ja tasoittamalla hieman rannikon kaupunkien ja sisämaan maaseudun välistä syvää kuilua terveystalouden saatavuudessa. Maaseudulla on luotu paranneltu versio osuuskuntamuotoisesta perusterveyshuollosta. Silti kolme vuotta sitten vain 40% kiinalaisista oli edes jonkinlaisen terveysvakuutuksen piirissä ja yli puolet terveystalouksista katettiin suoraan potilaiden taskuista (lähde: WHO).

Rahamääräisesti merkittävin osa Kiinan pyrkimyksiä perustaa perushyvinvointijärjestelmä on kuitenkin kattavan eläkejärjestelmän luominen. Eläkejärjestelmää uudistettiin viimeksi vuonna 1997. Sen uudistuksen seurauksena Kiinassa on nykyisin useita eri eläkejärjestelyjä. Eläkkeen saatavuus ja taso riippuvat siitä onko kaupunkilainen vai maalainen; töissä valtionyhtiössä, ulkomaisessa yrityksessä tai itsetyöllistetty; ja milloin on aloittanut ja päättänyt/päätää työuransa. Kansallisten eläkejärjestelyjen piirissä oli vuonna 2006 arvioiden mukaan vasta alle 15% väestöstä (lähde: AsiaTimes). Tästä huolimatta eläkejärjestelmän tulevaisuuden rahoitus on kysymysmerkki. Usein kuullun sanonnan mukaan Kiina vanhenee ennen kuin se vaurastuu. Valtion verotulojen ja valtionyhtiöiden voittojen ripeä kasvu yhdistettynä poliittiseen tahtoon luovat kuitenkin pohjan Kiinan hyvinvointivaltion rakentamiselle.

Kiinan valtio liiketoimintaympäristön määrittäjä

Kiinassa valtiolla ja politiikalla on enemmän vaikutusta liiketoimintaan kuin monessa muussa maassa. Kiinalaiset liikemiehet seuraavat politiikkaa ja lainsäädäntöä tarkasti, koska näillä on usein suora yhteys liiketoiminnan mahdollisuuksiin ja rajoituksiin ja koska politiikka saattaa muuttua nopeastikin. Koko reformipolitiikan ajan valtion muotoilema politiikka on luonut uusia liiketoimintamahdollisuuksia, vapauttamalla uusia talouden osaluokkia suuremmalle kilpailulle. Toisaalta, välillä ovia on myös sulkeutunut; toiminta joka aiemmin olisi ollut mahdollista, ei yhtäkkiä enää olekaan sitä. Ulkomaiselle yritykselle konkreettisin osoitus näistä avautuvista ja sulkeutuvista ovista on muutaman vuoden välein päivittyvä virallinen investointioppas, joka määrittelee millä talouden aloilla sijoituksia rohkaistaan, rajoitetaan tai kielletään kokonaan.

Vuonna 1994 toteutetun verouudistuksen jälkeen ulkomaisten ja kiinalaisten yritysten eriarvoista tuloverotusta yhtenäistettiin. Käytännössä ulkomaalaiset yritykset ovat kuitenkin edelleen maksaneet selvästi alempia veroja, koska monet niistä ovat toimineet eritalousalueilla ja vientisektorilla, joita on tuettu verohelpotuksin. Verouudistuksen jälkeen valtionyhtiöiden ei enää tarvinnut tulouttaa voitoistaan valtiolle, ja yritysjohtajille annettiin aiempaa vapaammat kädet määrätä yrityksen asioista, joskin valtionyhtiöiden ylimmän johdon nimitysoikeus on edelleen säilynyt puolueella. Nämä uudistukset loivat pohjan vahvempien valtionyhtiöiden esiinmarssille.

¹ Lähde: Bank of American arvio kiinalaisiin lähteisiin perustuen, siteerattu Financial Timesin Alphavillessä 14.11.2008.

Lainsäädännön osalta ulkomaisen yrityksen kohtaama liiketoimintaympäristö on viimeisen kahden vuoden aikana muuttunut luultavasti eniten sitten vuoden 1994. Ensin uudistettiin yhtiölaki (voimaan 2006) ja konkurssilaki (2007), sitten säädettiin kokonaan uudet lait omistusoikeudesta (2007), kilpailuasioihin pureutuva ns. antimonopolilaki (2008) ja työsopimuslaki (2008). Samassa yhteydessä laitettiin vielä yritysverotuskin perusteelliseen remonttiin (2008).

Tämän mittavan lakipaketin myötä poistettiin useita lainsäädännön puutteita ja epäkohtia, mm. yhtenäistettiin yritysverotusta, luotiin kansainvälisten standardien mukainen konkurssilainsäädäntö, annettiin viranomaisille uusia keinoja puuttua kilpailuasioihin, työntekijöille lisää oikeuksia (esim. irtisanomistapauksissa) ja asunnonostajille varmemmat vakuudet omistusoikeudesta. Yhdessä nämä lakimuutokset tekevät liiketoimintaympäristöstä aiempaa ennakoitavamman. Toisaalta, monet ulkomaisten yritysten aiemmin nauttimista erityiseduista, sekä "neuvotteluvara" erinäisten velvoitteiden suhteen poistuvat. Erityisesti uusille ulkomaisille sijoittajille toimintaympäristö muuttuu olennaisesti.

Kiinan valtio sijoittajana

Tänään on vaikea kuvitella, että vain vuosikymmen sitten Kiinan valtion taloudellinen tilanne oli vielä heikko. Rahaa virtasi pikemminkin maasta ulos kuin sisään. Kiinan talousreformien toisen vaiheen vuonna 1992 käynnistänyt edesmennyt johtaja Deng Xiaoping oli kuulemma aikoinaan huolissaan Kiinan pienestä valuuttavarannosta. Tätä vahvistaakseen ryhdyttiin aktiivisesti houkuttelemaan ulkomaisia sijoituksia. Hankkeen menestystä kuvaa valuuttavarannon paisuminen lyhyessä ajassa uuteen maailmanennätykseen, noin 2000 miljardiin dollariin. Samanaikaisesti Kiinan valtion verotulotkin ovat jo pitkään kasvaneet karkeasti kaksinkertaisella vauhdilla yleiseen talouskasvuun nähden.

Valuuttaa ja verotuloja on kertynyt niin paljon, että rahalle on pitänyt keksiä järkevämpää käyttöä. Karkeasti voidaan sanoa, että Kiinan valtio sijoittajana on viime vuosina lisääntyvässä määrin painottanut yhtäältä tuottovaatimuksia valtion varallisuudelle, toisaalta strategisia sijoituksia. Parempaa tuottoa valuuttavarannolle ollaan haettu mm. perustamalla viime vuonna Kiinan valtiosijoitusyhtiö (engl. *sovereign wealth fund*) China Investment Corporation (CIC), mutta myös kotimaisten valtionyhtiöiden osalta valtio-omistaja on pyrkinyt aktiivisemmin turvaamaan sijoituksensa arvon säilyminen ja kasvaminen. Strategisia sijoituksia ollaan haettu sekä ulkomailta, että kotimaasta. Ulkomailla isot valtionyhtiöt ovat pyrkineet turvaamaan erityisesti Kiinan energian ja raaka-aineiden saannin. Kotimaassa Kiina on pitänyt kiinni, ja jopa vahvistanut, valtio-omistajuutta keskeisimmissä valtionyhtiöissä ja valtiollisissa liikepankeissa.

Kiinan valtio omistajana

Viimeisen viiden vuoden aikana valtio on myös ottanut aiempaa aktiivisemmän roolin omistajana. Valtionyhtiöissä valtio-omistajaa on edustanut vuonna 2003 suoraan valtioneuvoston alaisuuteen perustettu SASAC (*State-owned Assets Supervision and Administration Commission of the State Council*). Valtiollisissa liikepankeissa vastaavaa funktiota on puolestaan hoitanut, niinikään vuonna 2003 perustettu, Kiinan valtiovarainministeriön alaisuudessa oleva Central Huijin Investment.

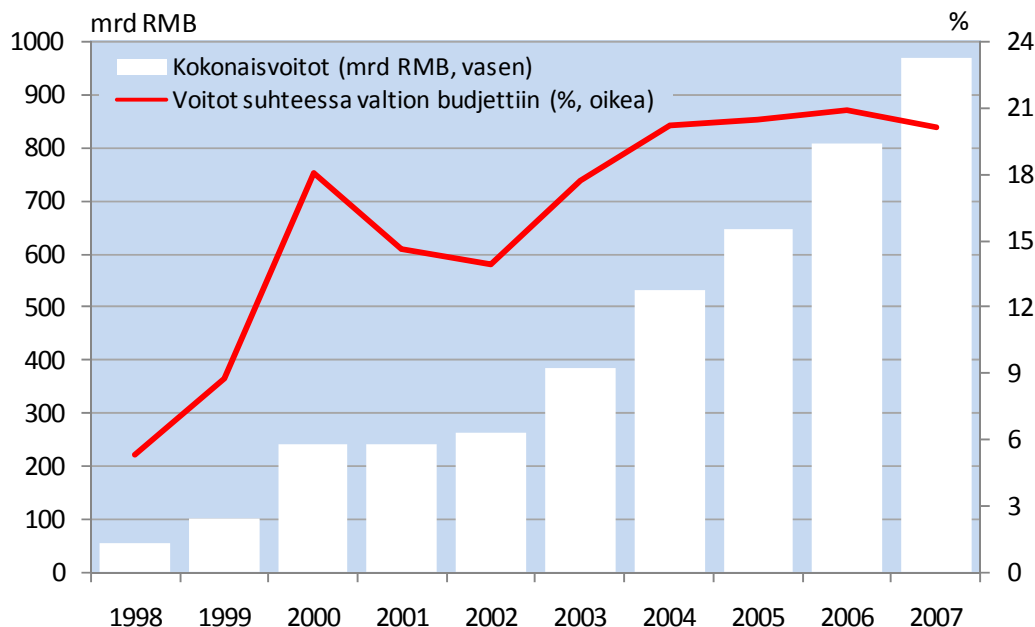
Näiden organisaatioiden kautta valtio on myös aiempaa selkeämmin määritellyt valtionomistuksen rajoja. Selkeimmin tämä nähtiin kaksi vuotta sitten, kun SASACin johtaja ensimmäistä kertaa listasi Kiinan strategiseksi katsomat alat. Näillä aloilla toimivissa val-

tio-omisteisissa yhtiöissä valtio aikoo säilyttää joko täydellisen hallinnan, tai ainakin merkittävän omistusosuuden. Edellisiin aloihin kuuluvat puolustusteollisuus, energiantuotanto ja -jakelu, teleoperaattorit, öljy- ja petrokemiallinen teollisuus, hiiliteollisuus, siviili-ilmailu ja laivaus. Jälkimmäisiin puolestaan autoteollisuus, konevalmistus, rakennusteollisuus, terästeollisuus, perusmetallit, kemikaaliteollisuus, IT, maanmittaus sekä valtio-omisteinen tuotekehitys.

Valtio-omistajasta on myös, erityisesti SASACin perustamisen myötä, muodostunut aiempaa keskeisempi toimija valtionyhtiöiden hallinnossa. SASAC on pyrkinyt pitämään ohjaketet käsissään valtionyhtiöiden reformeissa. Se on myös ollut aktiivinen toimija valtionyhtiöiden yritysjärjestelyissä, tavoitteenaan luoda joukko isoja, vahvoja ja kansainvälisesti kilpailukykyisiä valtionyhtiöitä. Ennen kaikkea valtio on SASACin kautta pyrkinyt uudelleenintegroimaan valtionyhtiöt osaksi valtion budjetointijärjestelmiä. Menopuolella on pyritty kontrolloimaan erityisesti spekulatiivisia, yrityksen päätoimialoihin liittymättömiä sijoituksia. Tulopuolella taas valtio-omistaja vaatii jälleen osinkoa ja osaa muista tuloista, esim. myynti- tai listautumisvoitoista.

Taustalla kummittelee vuoden 1994 verouudistus, joka vapautti suorassa valtionomistuksessa olevat yhtiöt velvollisuudesta tulouttaa voittoja valtiolle. Kun valtionyhtiöitä myöhemmin korporatisoitiin, niiden tuottamattomat osat (esim. sosiaalivastuut) usein eriytettiin tuottavista osista ja jälkimmäiset listattiin osittain pörssiin. Pörssilistattu tytäryhtiö maksoi yleensä osinkoja listaamattomalle emollensa, joka ei siis tulouttanut näitä voittoja edelleen omistajalleen, valtiolle. Suurimpien valtionyhtiöiden voittojen kasvaessa nopeasti vuoden 2002 jälkeen (kuvio 1), emoyhtiön johtajilla oli usein suuri houkutus sijoittaa ylimäärävaroja kiinteistöihin tai pörssiin.

Kuvio 1 Valtionyhtiöiden voitot kasvaneet

Lähde: Kiinan tilastoviranomaiset

Aktiivisemmalla omistajapolitiikalla Kiinan valtio on pyrkinyt paitsi turvaamaan valtiomistusten arvoa ja tulevaisuudessa ehkä käyttämään yritysten tuottamia voittoja rahoittamaan hyvinvointijärjestelmää, myös määrittelemään tarkemmin valtionomistuksen rajoja. Pitämällä tiukasti kiinni keskeisimmistä valtionyhtiöistä, valtion on mahdollista luopua omistuksestaan vähemmän tärkeissä yhtiöissä.

Yhteenveto

Uudistaessaan talousjärjestelmänsä, Kiinan johtajien yleisenä tavoitteena näyttäisi olevan “pelikentän tasaaminen”. Kiinan hurjalla vauhdilla edenneet talousreformit ovat olleet valtaisa menestys, mutta ne ovat sivutuotteena aikaansaaneet yhteiskunnallisesti kestäväntä eriarvoistumista niin rannikon ja maaseudun, ulkomaisten ja kiinalaisten yritysten kuin työnantajien ja työntekijöidenkin välillä. Tasoittamalla eri toimijoiden toimintaedellytyksiä toivotaan saavutettavan sosiaalisesti vastuullisempaa ja kestävämpää talouskasvua. Tämän politiikan seurauksena valtion rooli taloudessa on muuttumassa monin tavoin. Tässä paperissa muutosta tarkasteltiin lyhyesti neljällä osa-alueella. Pähkinänkuoressa käynnissä olevat muutosprosessit näyttäisivät vievän Kiinan valtiota Taulukossa 1 mainittuihin suuntiin.

Taulukko 1 Valtion muuttuva rooli eri funktioiden osalta

Funktio	Valtion roolin muutos
<i>hyvinvointipalvelujen tarjoajana</i>	modernimpi, kattavampi ja yhtenäisempi, joskin vaatimaton hyvinvointijärjestelmä
<i>liiketoimintaympäristön määrittäjänä</i>	selkeämpi toimintaympäristö yrityksille, mutta erityisetujen kustannuksella
<i>sijoittajana</i>	strategiset sijoitukset ja tuottovaatimusten lisääntynyt korostaminen
<i>omistajana</i>	aktiivisempi omistaja; selkeämmät kriteerit valtionomistuksen rajoille

Kiinan valtion rooli taloudessa näyttäisi olevan lähenemässä yleisiä kansainvälisiä käytäntöjä monellakin alueella. Vaikka poliittinen järjestelmä on pysynyt jokseenkin muuttumattomana talousreformien aikana, taloudessa Kiinan valtio näyttäytyy vuosi vuodelta eurooppalaiselle tutummassa ominaisuudessa.

Jouko Rautava

Kiinan pitkän aikavälin kasvu

Kiina talouskasvu on jatkunut nopeana jo kolme vuosikymmentä. Todellista tuotannon määrää kuvaavan ostovoimakorjatun kokonaistuotannon perusteella Kiina on Yhdysvaltojen jälkeen maailman toiseksi suurin talous. Vuonna 2008 markkinoiden kokoa kuvaavalla nimellisellä BKT:lla mitaten Kiina nousi Saksan ohi maailman kolmanneksi suurimmaksi markkina-alueeksi Japanin ja Yhdysvaltojen jälkeen. Vahva talouskasvu on nostanut kiinalaisten elintasoja ja Kiina on vähentänyt köyhyyttä merkittävästi. Maailmanpankin arvion mukaan 1,25 dollarin absoluuttisen köyhyysrajan alapuolella asuu nykyään noin 200 miljoonaa kiinalaista, kun vuonna 1981 vastaava luku oli yli 800 miljoonaa. Globaalin absoluuttisen köyhyyden väheneminen viime vuosikymmeninä onkin ollut pitkälti Kiina ansiota.

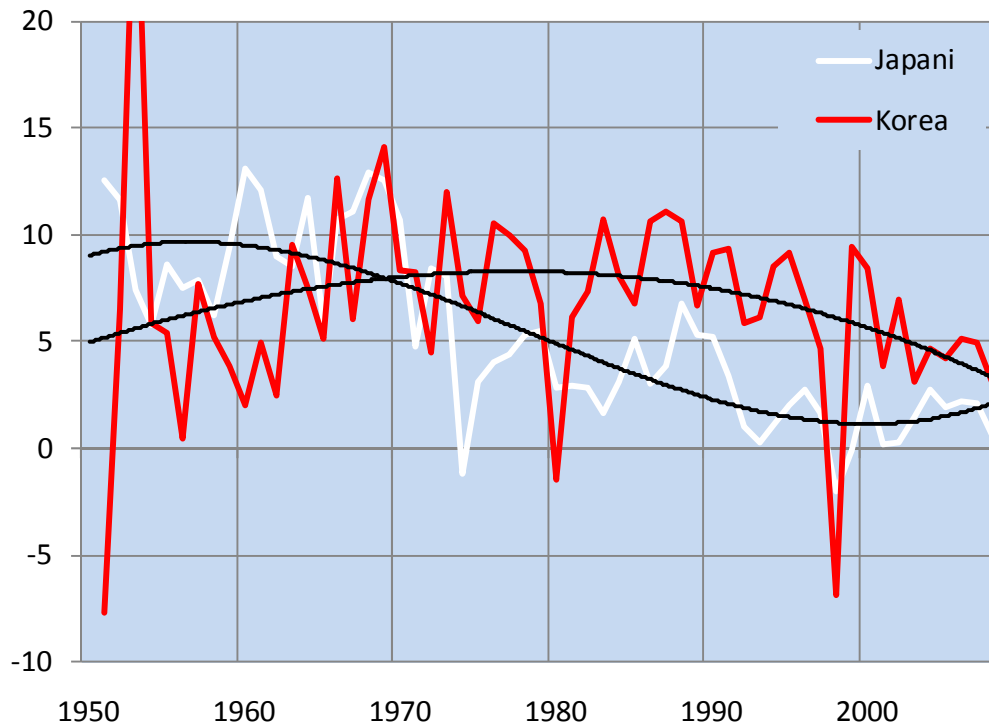
Kiinan talouskehitys on synnyttänyt kiinnostavaa tutkimusta ja keskustelua maan kasvun perusteista ja tulevaisuudennäkymistä. Yksi paljon käytetty lähestymistapa arvioida Kiinan tulevaa kehitystä on verrata sitä muiden Aasian maiden toisen maailmansodan jälkeiseen kehitykseen. Vaikka maakohtaisissa vertailuissa on syytä pitää mielessä maiden talouksien rakenteeseen, historiaan, kulttuuriin ja ajalliseen toimintaympäristöön liittyvät erityispiirteet, Kiinan vertaaminen Japanin ja Etelä-Korean kehitykseen tarjoaa kiinnostavia näkökulmia yrittää ymmärtää Kiinan kehitysnäkymiä pitkälle tulevaisuuteen.

Kiinan kasvumallissa yhteisiä piirteitä Japanin ja Korean kehitykseen

Sodan jälkeen Japanin talous lähti nopeaan kasvuun, joka jatkui aina ensimmäiseen öljykriisiin 1970-luvun alkupuolella (kuvio 1). Tämän jälkeen 1960-luvun keskimäärin 10 prosentin talouskasvu hidastui 4-5 prosenttiin 1970 ja 1980-luvuilla. Viimeisen viidentoista vuoden aikana Japanin talouskasvu on ollut keskimäärin vaivaisen prosentin luokkaa vuodessa. Koreassa kehitys on seurallut Japanin mallia sillä erotuksella, että talouskasvu nopeutui vasta 1960-luvulla ja kasvun huippuvuodet ajoittuvat 1970-, 1980- ja osin 1990-luvulle. Kasvun hidastuminen ei myöskään ole ollut yhtä jyrkkää kuin Japanissa. Kiina näyttää pitkälti seuraavan samaa kasvukaavaa kuin Japani ja Korea (kuvio 2). Vuonna 1978 alkaneiden talousreformien jälkeen Kiinan keskimääräinen vuosikasvu on ollut lähes 10 %, joskin vuosittaiset vaihtelut olivat etenkin 1980-luvulla ja seuraavan vuosikymmenen alussa suuria.

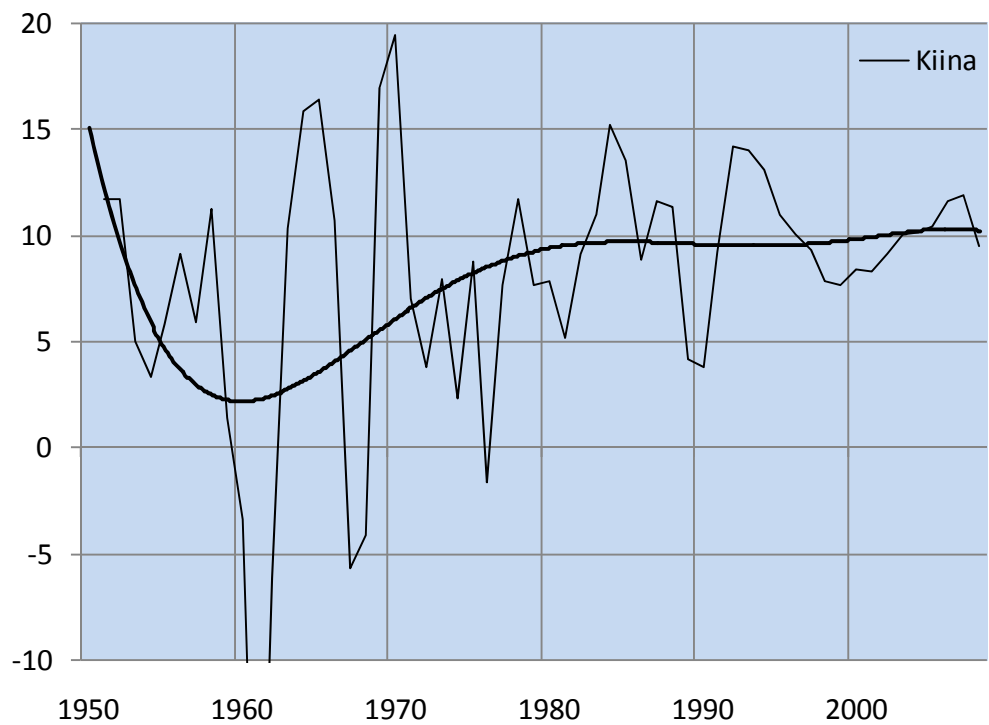
Aasian maiden talouskasvun taustalla on useita yhteisiä tekijöitä. Ensinnäkin talouskasvu lähti liikkeelle ja kiihtyi tilanteessa, joissa näiden maiden tuottavuus ja tulotaso suhteessa kehittyneisiin teollisuusmaihin oli huomattava, joten Japani ja Korea hyötyivät ns. kiinniottajan edusta (catching up). Yksinkertaisemmillaan kiinniottaja pystyy nostamaan tuottavuuttaan ja tuotantoaan käyttämällä hyväksi ja kopioimalla kehittyneiden maiden hyviksi havaittuja toimintamalleja ja -teknologiaa. Kiinan reaalin tulotaso henkeä kohden on kolmen vuosikymmen nopean kasvun jälkeen edelleen keskimäärin vain noin viidennes esimerkiksi korealaisten tulotasosta, joten kasvupotentiaalia on näiltä osin vielä runsaasti käyttämättä.

Kuvio 1 Kokonaistuotannon vuosikasvu (ja trendi) Japanissa ja Koreassa, %

Lähde: World Bank (WDI), Conference Board, Japanin tilastolaitos

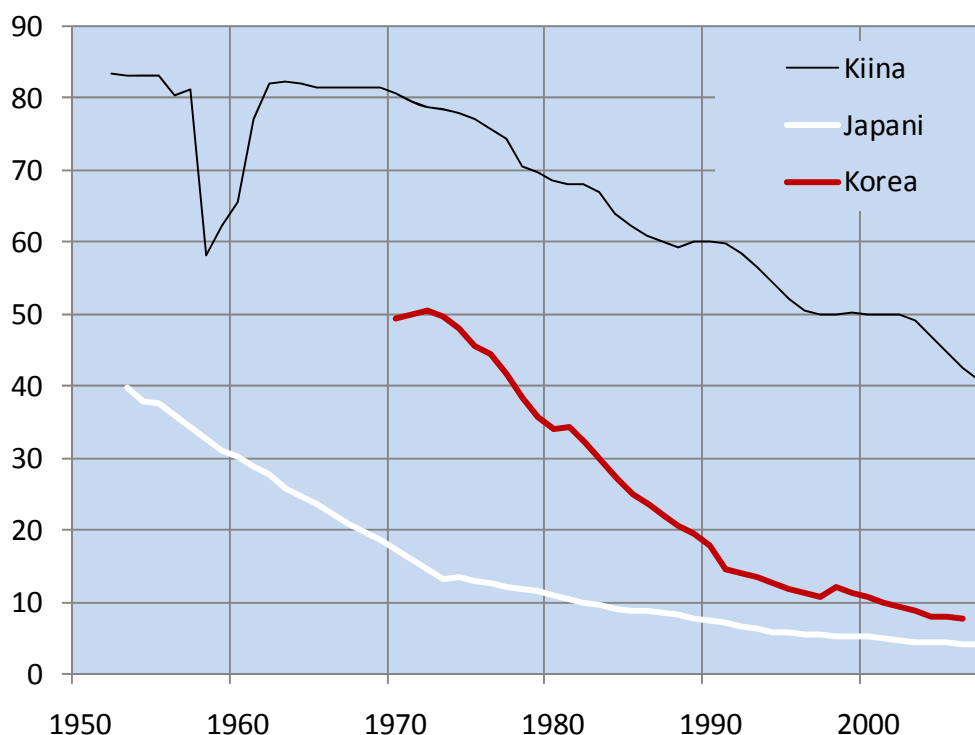
Kuvio 2 Kokonaistuotannon vuosikasvu (ja trendi) Kiinassa, %

Lähde: World Bank (WDI), Conference Board, Kiinan tilastolaitos

Toinen yhtä ilmeinen tekijä tuotannon kasvun kiihtymisen taustalla on teollistuminen ja sen mukanaan tuoma talouden rakennemuutos, mikä näkyy selkeästi maatalouden työvoimaosuuden laskuna (kuvio 3). Japanissa alkutuotannossa työskentelevien osuus koko työvoimasta laski nopeasti 1970-luvun alkupuolelle, jolloin maa- ja metsätalouden sekä kalastuksen osuus työvoimasta oli painunut alle 15 prosenttiin. Tämän jälkeen maatalouden työvoimaosuuden supistuminen on jatkunut huomattavasti hitaammin ja tällä hetkellä alkutuotanto työllistää enää 4 prosenttia työvoimasta. Koreassa alkutuotannossa työskentelevien osuus työvoimasta laski jyrkästi 1970-luvulta 1990-luvun alkupuolelle, minkä jälkeen rakennemuutos on ollut selvästi hitaampaa. Tällä hetkellä Korean työvoimasta noin 7 prosenttia työskentelee alkutuotannon parissa.

Kuvio 3 Maatalouden osuus koko työvoimasta Kiinassa, Japanissa ja Koreassa, %

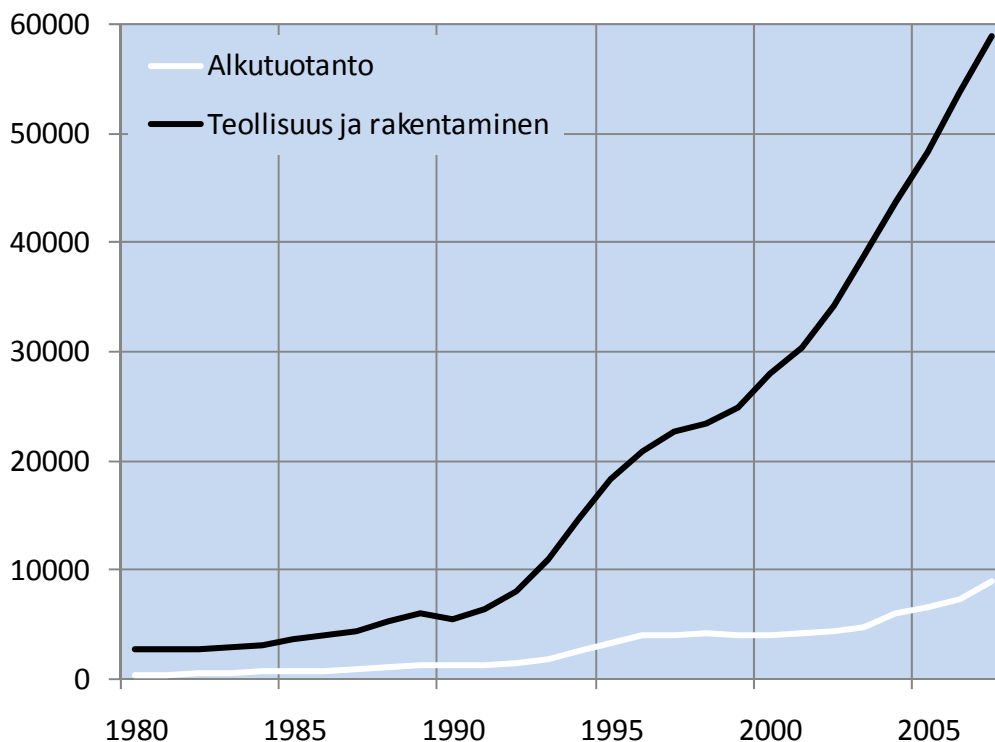
Lähde: World Bank

Kiinan työvoimatilastoissa huomio kiinnittyy ensimmäiseksi maatalouden työvoimaosuuden jyrkkään laskuun 1950-luvun lopulla ja sen jälkeiseen nopeaan paluuseen tilanteeseen, jossa yli 80 prosenttia työvoimasta työskenteli maataloudessa. Tämä kehitys kuvaa ns. suuren harppauksen nimellä tunnetun politiikkakokeilun tuloksia, jossa 123 miljoonasta maataloudesta toimeentulonsa saaneesta kotitaloudesta ja 753 000 kollektiivitilasta muodostettiin pakolla 26 000 jättimäistä kansankommuunia. Samalla kymmeniä miljoonia ihmisiä siirrettiin maataloudesta alkeelliseen rakennusmateriaalien tuotantoon ja rakentamiseen. Tämä pakkoteollistamiskokeilu oli kuitenkin täydellinen inhimillinen ja taloudellinen katastrofi ja kokeilun jälkeen palattiin pitkälti sitä edeltäneeseen tilanteeseen.

Teollistuminen pääsi kuitenkin uudelleen käyntiin 1970-luvulla ja talousuudistusten myötä maataloudessa työskentelevien osuus on laskenut tasaisesti. Kiinan työvoimasta kuitenkin edelleen noin 40 % työskentelee maataloudessa. Yhtäältä maataloudessa työskentelevien suuri määrä selittää Kiinan edelleen suhteellisen matalaa kehitys- ja tulotasoa.

Toisaalta se kuvaa myös sitä, että Kiinan maaseudulla on edelleen suuri määrä alityöllistettyjä ihmisiä, joten näiltä osin teollistumiseen, palveluiden kasvuun ja kaupungistumiseen liittyvä rakennemuutos voi vielä jatkua pitkään eikä Kiina ole läheskään käyttänyt sillä olevaa potentiaalia hyväkseen. Maaseudulla arvellaan tällä hetkellä olevan usean kymmenen miljoonan henkilön vapaa työvoimareservi, joka voitaisiin työllistää maatalouden ulkopuolella koko lailla välittömästi, jonka lisäksi tulevat maatalouden tuotannon tehostumisen myötä vapautuvat maataloustyöntekijät.

Kuvio 4 Vuosittainen arvonlisä työntekijää kohden Kiinassa, juania

Lähde: CEIC

Rakennemuutoksen merkitys talouskasvulle käy ilmi, kun verrataan työn tuottavuutta talouden eri sektoreilla (kuvio 4). Kehittyneissä maissa työn tuottavuuden mittarina käytetään tehtyjä työtunteja työntekijää kohden, mutta Kiinan tapauksessa tilastojen puuttuessa pitää tyytyä karkeampaan mittariin eli arvonlisään työntekijää kohden. Kuten oheisesta työn tuottavuutta Kiinassa kuvaavasta kuvioista nähdään, työntekijän siirtyminen alkutuotannosta teollisuuteen tai rakentamiseen nostaa hänen tuottavuutensa moninkertaiseksi. Kiinassa on erittäin joustavat työmarkkinat ja ihmiset siirtyvät myös toimialojen sisällä herkästi paremman palkan perässä tuottavampiin töihin.

Investoinnit tukevat työn tuottavuuden kasvua

Kiina talouskasvu perustuu nykyään lähes puhtaasti työn tuottavuuden kasvuun. Vuoden 2007 melkein 12 prosentin kokonaistuotannon kasvusta vain alle prosenttiyksikkö johtui työvoiman määrän kasvusta, joten työn tuottavuuden kontribuutio kasvuun oli 11 prosent-

tiyksikköä. Kasvun jatkuminen nopeana edellyttää tuottavuuden ripeää kasvua myös jatkossa, sillä työvoiman määrä ei Kiinassa enää kasva.

Kiinassa työn tuottavuuden kasvua ovat vauhdittaneet jättimäiset investoinnit infrastruktuuriin sekä uusiin tuotantovälineisiin ja -laitoksiin. Kiinan investointiaste eli investoinnit suhteessa kokonaistuotantoon on viime vuosina ollut yli 40 %, mikä on kansainvälisesti katsoen erittäin korkea. Vaikka Japanin ja Korean investointiasteet eivät olekaan olleet yhtä korkeat kuin nyky-Kiinassa, myös niiden investointiasteet ovat suurimmillaan hiponeet 40 prosentin tasoa. Verrattuna näiden maiden kehitykseen on helppo ennustaa, että myös Kiinassa investointiaste tulee tulotason noustessa jossain vaiheessa laskemaan ja kulutuksen rooli kokonaiskysynnässä kasvamaan.

Infrastruktuuri sekä kone- ja laiteinvestointien lisäksi työn tuottavuutta voidaan nostaa koulutusta lisäämällä. Kiinassa koulutusmääriä on lisätty niin, että yli 15-vuotiaiden keskimääräinen ja koulutuksen tasolla painotettu opiskeluvuosien määrä on kasvanut vuoden 1978 noin 5 vuodesta yli 10 vuoteen kuluvan vuosikymmenen alkupuolella. Keskimääräisten kouluvuosien määrällä mitaten Kiinan on kuitenkin edelleen Japania ja Koreaa jäljessä, vaikka onkin ottanut niitä selvästi kiinni. Kiinalaiset ovat selvästi suurin ulkomalaisryhmä maailman yliopistoissa. Viime vuonna ulkomaisissa yliopistoissa arveltiin opiskelevan noin 350 000 kiinalaista opiskelijaa eli yli kaksi kertaa enemmän kuin mitä opiskelijoita tulee Intiasta, joka on maailman toiseksi suurin opiskelijoiden lähtömaa.

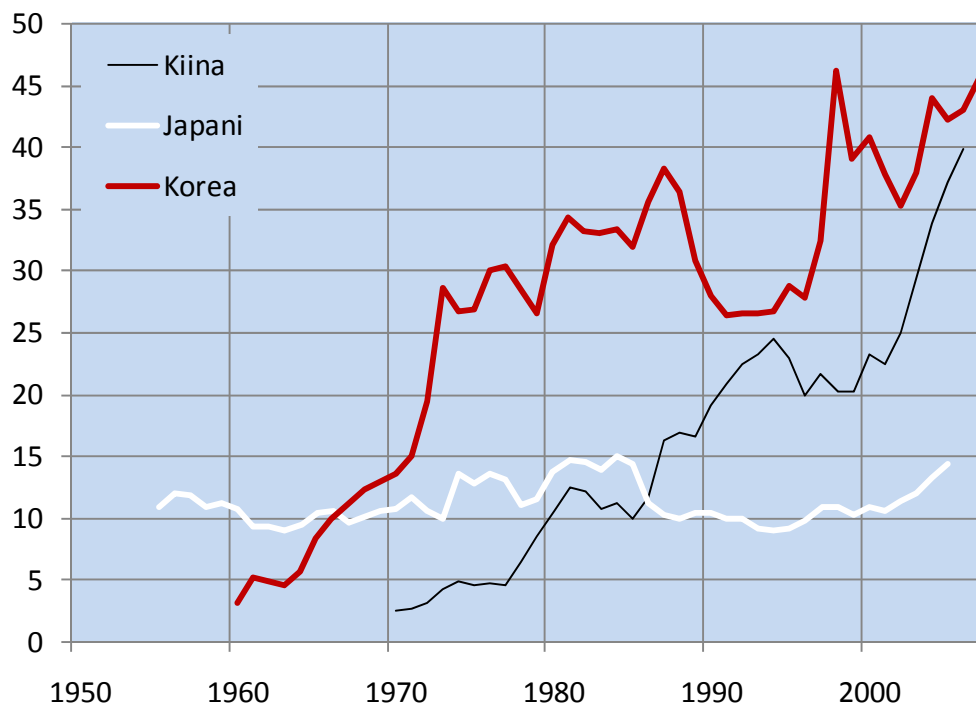
Vaikka Kiinan tuottavuus ja tulotaso ovat edelleen selvästi kehittyneitä teollisuusmaita matalammat, sillä on kunnianhimoiset suunnitelmat nousta teknologisen osaamisen johtavien valtioiden joukkoon. Kiina lähetti ensimmäisen miehitetyn avaruuslentonsa vuonna 2003 ja viime syyskuussa kiinalaiset taikonautit suorittivat ensimmäisen avaruus-kävelynsä. Kiinan lentokoneteollisuudella on suunnitelmissa saada ilmaan kiinalainen jumbo-luokan matkustajakone ensi vuosikymmenen puoliväliin mennessä.

Tulevaisuutta ajatellen on mielenkiintoista panna merkille Kiinasta tulevien kansainvälisten patenttihakemusten määrän voimakas kasvu. Kun vuonna 2007 kansainvälisten patenttihakemusten (PCT) määrä kasvoi 5 % edellisvuodesta, Kiinasta tulleiden hakemusten määrä kasvoi lähes 38 %. Samalla Kiina nousi seitsemännelle sijalle suurimpien patenttihakemuksia jättäneiden maiden listalla. Kiinan ohella Japani ja Korea ovat olleet erittäin aktiivisia kansainvälisten patenttien hakijoita, mikä korostaa koko Aasian roolin nousua maailmantaloudessa.

Kiina on eräissä suhteissa Japania ja Koreaa avoimempi talous

Kiinan talousstrategia on toistaiseksi pitkälle perustunut investointi- ja vientivetoiseen kasvuun. Käytännössä tämä on tarkoittanut vientiteollisuuden tukemista ja maan talouden avaamista ulkomaisille investoijille, jotka tällä hetkellä vastaavat noin puolta Kiinan vientituotannosta. Kuluvalla vuosikymmenellä viennin rajun kasvun seurauksena sen osuus Kiinan kokonaistuotannosta on noussut 25 prosentista noin 40 prosenttiin (kuvio 5). Jos talouden avoimuutta arvioidaan viennin määrällä suhteessa kokonaistuotantoon, Kiina näyttää seuranneen samaa kehitysmallia kuin Korea. Heti perään on kuitenkin syytä todeta, että viennin osuus kokonaistuotannosta on ehkä huono mittari avoimuudelle, sillä Kiinassa kokoonpanotuotannon (processing trade) suuri osuus vääristää kuvaa. Jalostusarvolla mitaten viennin osuus jääkin selvästi edellä mainittua osuutta pienemmäksi.

Kuvio 5 Viennin osuus kokonaistuotannosta Kiinassa, Japanissa ja Koreassa, %

Lähde: World Bank (WDI)

Kiinassa ulkomaisten yritysten roolin on ollut huomattavasti tärkeämpi kuin Koreassa tai Japanissa. Ulkomaiset suorat sijoitukset Kiinaan ovat 1990-luvun alusta lähtien olleet 2-6 % Kiinan kokonaistuotannosta, kun Koreassa osuus on suurimmillaan noussut 2 prosenttiin 1990-luvun lopussa ja muulloin se on ollut alle prosentin luokkaa. Japania on pidetty suhteellisen sulkeutuneena taloutena, jossa vienti suhteessa kokonaistuotantoon on ollut 10-15 %. Korean tavoin ulkomailta Japaniin tehtyjen suorien sijoitusten rooli Japanin taloudessa on aina ollut erittäin pieni.

Taloukasvu voi vielä pitkään jatkua suhteellisen nopeana

Kiinan vertaaminen Japanin ja Korean taloudelliseen nousuun antaa viitteitä siitä, että Kiinan taloukasvu voi vielä pitkään jatkua suhteellisen nopeana, kun työvoimaa siirtyy alhaisen tuottavuuden maataloudesta teollisuuteen ja palvelusektorille. Tuottavuutta voidaan myös jatkossa nostaa suhteellisen helposti ottamalla käyttöön rikkaissa maissa kehitettyä tekniikkaa ja toimintatapoja. Tätä auttaa se, että kiinalaisilla on ollut hyvin pragmaattinen tapa suhtautua ulkomaisten yritysten tuloon Kiinaan, missä suhteessa se eroakin selvästi Japanista ja Koreasta. Kysyntäpuolella kaupungistuminen sekä muun infrastruktuurin ja uusien tuotantolaitosten rakentaminen pitävät yllä investointikysyntää. Myös välttämättömät investoinnit koulutukseen, terveydenhuoltoon ja ympäristönsuojeluun ovat kasvamassa.

Pitkällä aikavälillä Kiinan kokoinen talous ei kuitenkaan voi tukeutua pelkästään investointeihin ja vientiin kasvun ylläpitäjinä. Parannukset sosiaaliturvaan ja terveydenhoitoon vähentävät kotitalouksien säästämistarvetta, mikä yhdessä tulotason nousun kanssa lisää kotimaisen kulutuskysynnän merkitystä taloukasvun vetäjänä. Vaikka muutokset

investointiasteessa saattavat olla jyrkkiä, vertailu Japanin ja Korean taloushistoriaan ja rakennemuutosten luonne puhuu pikemminkin sen puolesta, että kokonaiskuva kysynnän rakenteen osalta tulee muuttumaan suhteellisen hitaasti.

Kuva Kiinan pitkän ajan kasvumahdollisuuksista on melko myönteinen, mikä ei tarkoita sitä, että asiat väistämättä kehittyisivät hyvin. Kiinan oma taloushistoria tarjoaa hyviä esimerkkejä siitä, miten talouskasvu saadaan raiteiltaan joko ulkoisten tekijöiden (kauppapolitiikka, sodat) tai oman politiikan ja toiminnan ansiosta. Japanin ja Korean aikaisempi kehitys muistuttaa myös siitä, että lyhyellä aikavälillä tuotannon vuosittaiset vaihtelut saattavat olla huomattavia. Ei myöskään pidä odottaa, että kasvuluvut olisivat myös jatkossa aivan yhtä korkeita kuin mihin olemme viimeisinä poikkeuksellisina vuosina tottuneet.

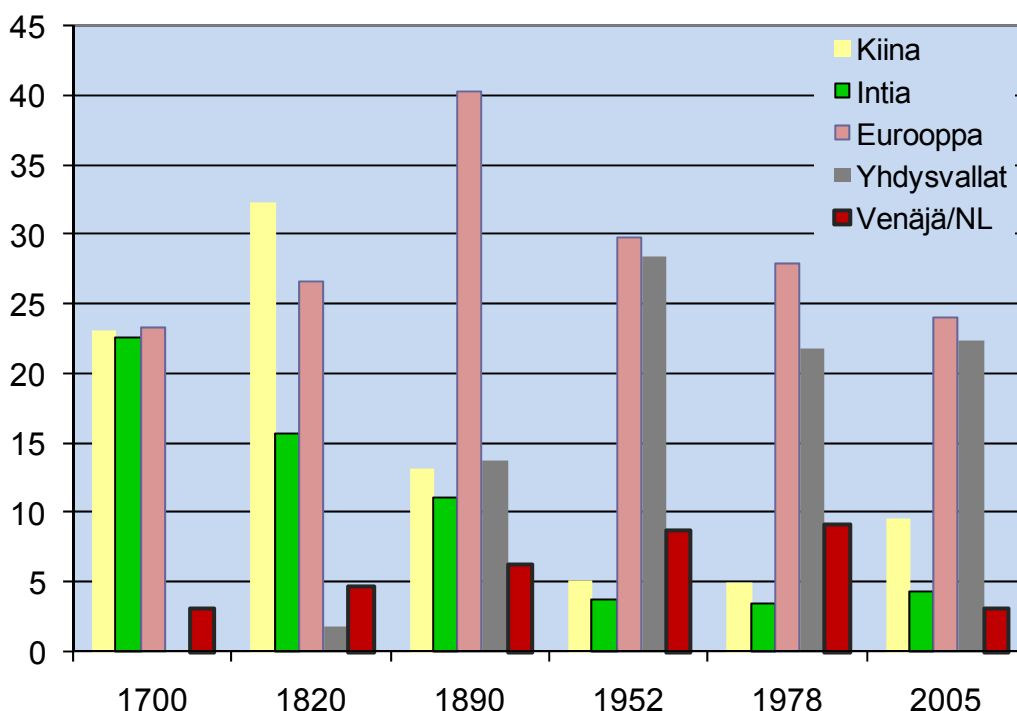
Jos Kiina kuitenkin onnistuu välttämään pahimmat karikot, myös koko Aasian painoarvo maailmantaloudessa jatkaa kasvuaan.

Pekka Sutela

Kiina, Venäjä ja Suomi

Yksi asia on varma. Maailman talousmaantiede on jälleen kerran muuttumassa, niin kuin se on tehnyt yhä uudelleen sinä aikana, josta meillä on siedettävän hyvät tilastotiedot. Euroopan – mutta myös Yhdysvaltain – osuus maailman kokonaistuotannosta supistuu. Se ei ole minkäänlainen tragedia, koska suhteellisen osuuden supistuminen ei merkitse köyhtymistä. Äärimmäisenä vertailukohtana voi ottaa Japanin. 1980-luvulla jotkut odottivat, että tulossa olisi Japanin vuosisata. Maa ohittaisi pian Yhdysvallat suurimpana kansantaloutena. Mitä tapahtui, oli että Japanin talouden kasvu lähestulkoon pysähtyi kahdeksi vuosikymmeneksi. Tämä ei muuttanut kahta perusasiaa. Japanilaiset ovat edelleen maailman rikkaimpien ihmisten joukossa. Ja monet japanilaiset yritykset ovat entistä suuremmassa määrin teknologisen kehityksen eturintamassa. Tosin ne investoivat enemmän muualle kuin kotisaarelleen. Sinne on useassa tapauksessa jäänyt vain kaikkein uusimman tuotannon aloittaminen hybridi-autoista plasmatelevisioihin. Se on tuotantoa, jonka ei heti haluta joutuvan vieraiden silmien alle.

Kuvio 1 Osuudet maailman kokonaistuotannosta (ostovoimapariteetit), %

Lähde: Maddison (OECD), IMF (WEO)

Kiinan näkökulma on kauas kantava. Sen mukaan kyse on maan palaamisesta ainakin lähelle sitä asemaa, joka sillä oli vuosisatoja sitten (kuviota 1). Kiina oli aina teollisen vallankumouksen alkuun saakka maailman teknologinen keskus. Se, miksi asema menetettiin, on edelleen taloushistorian keskeinen ongelma. Johtuiko se maan sulkeutumisesta 1400-luvulta lähtien? Vai oliko kyse kulttuurista, jossa käytännöllinen tiedon intressi jäi taem-

mas, kun painotettiin perinteitä ja muotoja? Sen, ettemme vieläkään pysty vastaamaan tällaisiin peruskysymyksiin, pitäisi olla niin tutkijoille, poliitikoille kuin muillekin nöyryyttä tuova tosiseikka. Selvää on, että vielä 1800-luvun alussa Kiina oli maailman suurin teollisuusvalta. Mutta suunnilleen niistä ajoista alkoi nöyryytyksen ja suhteellisen alamäen puolentoista vuosisadan aikakausi. Se loppui vasta täsmälleen kolme vuosikymmentä sitten, jolloin Deng Xiao Pingin johdolla aloitettiin mittava uudistuspolitiikka.

Kiina on tullut kolmessa vuosikymmenessä pitkälle. Se on kansainvälisesti maa, jolla on suuret ja nopeasti kasvavat voimavarat. Kiina käyttää arvoaltaansa harkiten, hiljaisella äänellä jota kuunnellaan tarkkaan.

Venäjänkin katsoo olevansa toipumassa suuresta kriisistä. Aina 1980-luvulle saakka Neuvostoliiton virallinen liturgia väitti neuvostojärjestelmän olevan vaihtoehto kapitalistisille demokratioille. Tämä uho päättyi huonosti. Se, mikä nyt yhä useammin nähdään alhon ja nöyryytyksen aikana, kesti Venäjällä korkeintaan pari vuosikymmentä. Silti se on jättänyt Venäjälle psyykeen vamman, joka ei tunnu jäävän jälkeen kiinalaisesta. Ehkä tämä ”20. vuosisadan suurimman geopolitiittisen tragedian” vamma on syvempikin. Perusasenteessa on kiintoisa ero. Jos kiinalainen katsanto on pitkä, venäläinen ajattelu tuntuu olevan alituisessa kiireessä. Ei 1990-luvun alussa oikeasti kuviteltu, että markkinataloutteen voitaisiin siirtyä 500 päivässä. Silti se tuntui oikealta iskulauseelta. Tuskin nytkään oikeasti uskotaan, että Venäjä olisi vuonna 2020 ”paras paikka maailmassa ihmisen asua”, lainatakseni nykyistä pääministeriä. Silti halutaan, että tavoitteet olisivat yksinkertaisia ja kunnianhimoisia. Vaarallista on vasta se, jos tällaisiin tähtäimiin aletaan oikeasti uskoa. Herääminen tosiasioihin voi olla kitkerä ja seurauksiltaan vaikeasti ennakoitava.

Jos Kiinan palautuminen on aikamme taloushistorian suurin muutos, Venäjän suhteellisen painoarvon kasvu on virallisen arvionkin mukaan vaatimatonta (taulukko 1). Vastakkaisuus korostuu, kun kuuntelee maiden retoriikkaa. Kiina, jonka voimavarat kasvavat rajusti, puhuu hiljaisella ja olemassa olevia rakenteita kunnioittavalla tavalla. Venäjä, joka tulee jäämään paljon pienemmäksi maailmantalouden tekijäksi, on tässä vertailussa kovaäänisempi. Molemmat maat ovat omalla tavallaan revisionistisia, siis ajavat muutosta maailman nykyisiin hallintarakenteisiin. Maiden revisionistisuus on sitä hyvin erilaisilla, omaa luonnettaan heijastavilla tavoilla.

Taulukko 1 Venäjän näkemys maailmantalouden tulevaisuudesta (MER, 2008),
osuus maailman kokonaistuotannosta (PPP), %

	2007	2010	2015	2020
Maailma	100	100	100	100
USA	21,2	19,9	18,5	17,4
Eurovyöhyke	15,8	14,7	13,2	11,9
Kiina	10,9	12,7	15,1	17,0
Intia	4,6	5,1	5,8	6,5
Japani	6,6	6,1	5,5	4,8
Brasilia	2,8	2,8	2,7	2,7
Venäjä	3,2	3,5	3,8	4,3

Lähde: MER

Kiina käyttää tehokkaasti hyväkseen perässähihtäjän etua

Kiina ja Venäjä ovat hyvin erilaisia maita. Myös niiden taloudellisen nousun perusta on erilainen. Kiina on teollisuustuotteiden tuottaja ja raaka-aineiden kuluttaja. Venäjäkin kuluttaa paljon raaka-aineita, mutta se on niiden tärkeä viejä. Samaa ei voi sanoa teollisuustuotteista, ainakaan vielä. Eroista huolimatta tärkeä osa meneillään olevan muutoksen perustasta on samaa. On hyödyllistä ajatella, että kullakin hetkellä maailman kansantaloudet jakautuvat karkeasti kahteen ryhmään. Yhdet niistä toimivat tehokkaasti. Ne – pelkistäen siis OECD-maat – tuottavat uudenaikaisia hyödykkeitä, käyttäen edistyneitä teknologioita ja ajantasaisia organisointitapoja. Tuloksena on korkea elintaso, joka usein myös jaetaan suhteellisen tasaisesti. Mutta asian toinen puoli on, että niiden – siis meidän – täytyy keksiä, kehittää, kokeilla ja ottaa käyttöön kaikki uusi. Ei ole olemassa edistyneempiä esimerkkejä, joita voitaisiin matkia ja joilta voitaisiin omaksua uusia tuotteita, teknologioita ja instituutioita. Tehokkaat taloudet ovat umpihangen hiihtäjän asemassa. Ladun avaaminen on hidasta, raskasta ja virheille altista. Siksi tehokkaat taloudet kasvavat hitaasti. Vaurautteen liittyvä väestömuutos vahvistaa tätä totuutta, ellei yhteiskunta pysty vastaanottamaan suuria maahanmuuttajamääriä, niin kuin Yhdysvallat on voinut tehdä.

Tehottomasti toimivien talouksien mahdollisuudet ovat toiset. Ne tuottavat alhaisen keskimääräisen elintason ja yleensä jakavat sen hyvin epätasaisesti. Mutta ne voivat kasvaa nopeasti hyödyntämällä perässähihtäjän etua. Kun muut ovat jo kehittäneet, kokeilleet ja käytössä hyväksi havainneet uusia tuotteita, teknologioita ja instituutioita, perässähihtäjän on mahdollista ottaa käyttöön valmiita ja vanhoja parempia ratkaisuja. Aukaistulla ladulla pääsee nopeasti eteenpäin. Kasvu voi olla nopeaa, niin kuin se on nyt Kiinassa, Intiassa ja Venäjällä. Samaan perustui aikoinaan Japanin ja Etelä-Korean menestystarina. Mutta kun ne ovat tyhjentäneet imitaation mahdollisuudet, niidenkin täytyy kasvaa innovaation perustalla. Se on vaikeaa ja siksi kasvu on hidastunut, Japanin tapauksessa jopa poikkeuksellisen dramaattisesti. Tämä ei siis kuvasta talouden huonoa, vaan juuri hyvää toimintaa.

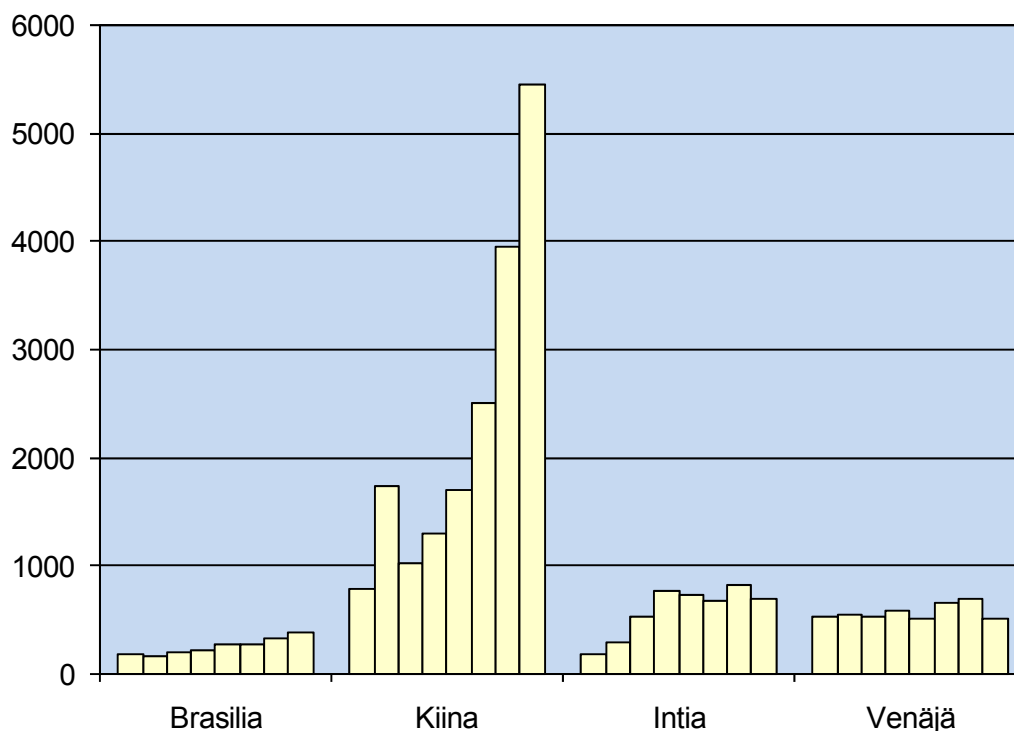
Kyse siis on talousopissa monesti tärkeästä muutoksen ja tason erosta. Kasvu on muutosta, tehokkuus ja hyvinvointi tasoa. Jos taso on korkea, on muutos yleensä hidasta. Toisin päin katsoen on luonnollista, että huonosti toimiva talous kasvaa nopeasti parantamalla toimintaansa. Samalla maitten ja maaryhmien osuudet maailman kokonaistuotannossa muuttuvat. Kehitystutkimuksen peruskysymys ei siis ole, miksi Kiina, Intia ja Venäjä kasvavat nopeasti. Pulma on siinä, miksi kaikki huonosti toimivat taloudet eivät ole kehittyviä talouksia. Selitettävä ilmiö ei siis ole nopea kasvu, vaan sen puuttuminen niin monesta maasta.

Kehittyville talouksille tyypilliseen tapaan Kiinan ja Venäjän taloudet ovat varsin eriaineksisia. Varsinkin Kiinassa maailmanluokan tuottavuus ja äärimmäinen takapajuisuus kulkevat käsi kädessä. Venäjältä on maailman tehokkaimpien joukkoon kuuluvia tuotantolaitoksia vaikea löytää. Mutta jos lasketaan keskiarvoja, molempien maiden teollisuus on suunnilleen samalla tasolla, tuottavuudeltaan parikymmentä prosenttia maailman etulinjasta. Venäjällä kuitenkin esimerkiksi työvoimakustannukset ovat Kiinaan verrattuna kaksinkertaiset.

Kiinan tapauksessa perässähihtäjän edun hyödyntäminen on ilmeisen selvää. Ulko-maalaisten omistamien yritysten osuus kokonaisinvestoinneista ei ole suuri, mutta tämä on pitkään ollut talouden dynaamisin osa, varsinkin maan itäisellä rannikolla. Uusinta elektroniikkaa ei ole kehitetty Kiinassa, mutta siellä sitä valmistetaan paljon. Kiinalaiset opiskelevat maailman huippuyliopistoissa, jos kyllä Suomessakin, ja kun suuri osa heistä palaa kotiin, tapahtuu maailmanhistorian toiseksi suurin inhimillisen pääoman siirto. Suurinhan oli se, kun eurooppalaiset asuttivat Pohjois-Amerikkaa. Kiina on myös ns. BRIC-maiden

joukossa se, joka on parhaiten valmistautunut tulevaisuuteensa maailman tehokkaasti toimivien talouksien joukossa. Kiinasta tulevien kansainvälisten patenttihakemusten määrä on omaa luokkaansa sekä tasoltaan että kasvultaan verrattuna Brasiliaan, Venäjään mutta myös Intiaan (kuvio 2).

Kuvio 2 BRIC-maiden kansainvälisten patenttihakemusten määrä (kpl) 2000-2007

Lähde: World Intellectual Property Organization

On myös opettavaista verrata Venäjän ja Kiinan reaktiota väestömuutokseen. Venäjä, missä väkiluku jo laskee, vastaanottaa suuria määriä enimmäkseen kouluttamatonta mutta venäjää osaavaa työvoimaa eteläisistä naapureistaan, usein rakennustyömaille. Kiina, jonka väkiluku kääntyy laskuun tulevina vuosikymmeninä, lähettää nuorisoaan oppimaan nykyaikaista tietoa-taitoa – ja englantia – ympäri maailmaa.

Ongelmat varjostavat Kiinan ja Venäjän välistä kauppaa

Kiina on Venäjän nopeimmin kasvava kauppakumppani. Kauppa on venäläisten tilastojen mukaan – erot tilastoissa ovat kohtuullisen suuria – kasvanut vuosittain noin neljänneksellä, viime vuonna 40 %. Tämän vuoden alkupuolen kasvu oli vielä nopeampaa: Venäjän vienti kasvoi 35 % ja Kiinan vienti 71 %. Kauppavaihto oli 31 mrd. dollaria. Vertailun vuoksi todettakoon, että Suomen ja Venäjän välinen kauppavaihto oli samana aikana 14 mrd. dollaria. Venäjä on Kiinan kahdeksanneksi suurin kauppakumppani, kun taas Kiina on Venäjän listalla neljäntenä. Kauppa-suhteet eivät kuitenkaan ole ongelmattomat. Otetaan ensiksi venäläinen näkökulma. Kauppa on alijäämäinen. Koneiden ja laitteiden osuus viennissä on romahtanut hyvin alas, kolmeen prosenttiin, eikä uusia asekauppojakaan taida olla tulossa. Tuonnissa Kiinasta taas koneiden ja laitteiden osuus on 55 %. Ehkä puolet raakapuun viennistä on laitonta, ja jalosteita tuodaan takaisin Venäjälle. Tässä on perustelu puun

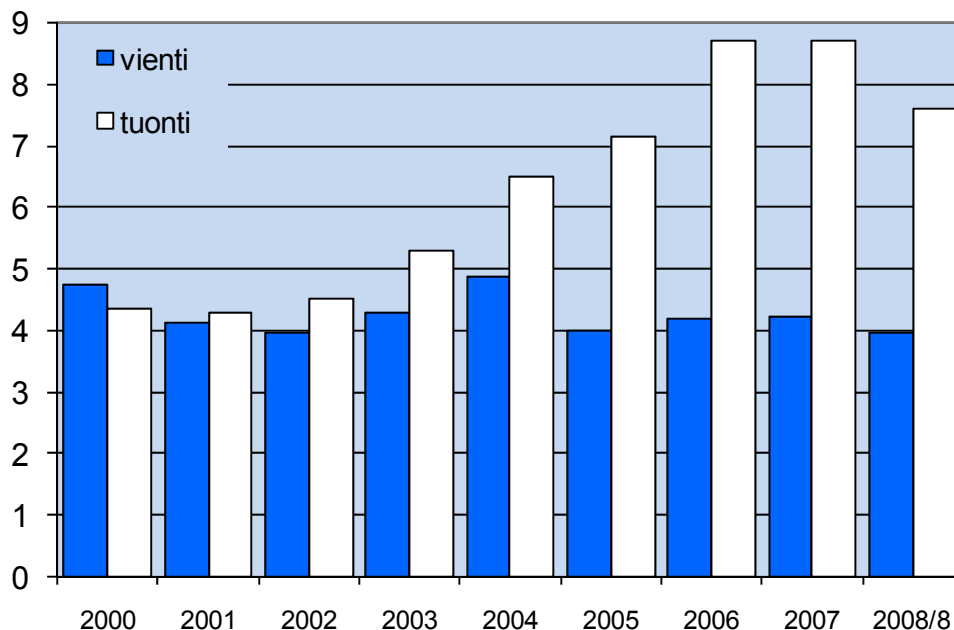
vientitullien korottamiselle. Tekstiilien tuonti uhkaa venäläisiä työpaikkoja. Kiinalaisesta näkökulmasta ongelmat ovat toiset. Venäjä on viivytellyt energia-infrastruktuurin rakentamisessa, ei päästä kiinalaisia energiayrityksiä asettumaan Venäjälle ja vaatii Eurooppaan vertautuvaa kaasun hintaa. Kiinan mielestä oikea vertauskohta olisi kotimainen kivihilli. Ero hintaehdotuksissa on moninkertainen. Kiinalaisten autotehtaiden asettuminen Venäjälle uhkaa päätyä romahdukseen.

Suhteen polttopiste on Venäjän Kaukoitä, luonnonvaroiltaan runsas, vähäväkinen ja laiminlyöty alue. Siellä käydään tutunomaista väittelyä siitä, onko eteläinen naapuri uhka vai mahdollisuus. Monet pelkäävät alueen hukkuvan Kiinan, Japanin ja Korean syliin. Toiset ymmärtävät, että alueen tulevaisuus on integroitumisessa naapureiden kanssa.

Suomen kauppa Kiinan ja Venäjän kanssa poikkeuksellisen suurta

Suomi hyötyy hivenen siitä, että käymme eurooppalaiseksi maaksi poikkeuksellisen paljon kauppaa Venäjän ja Kiinan kanssa. Jos arvioitu jälleenvienti Venäjälle poistetaan tilastoista, Venäjän osuus kokonaisviennistämme on 7-8 % ja Kiinan osuus runsas 3 %. Molempien maiden kansantulon ja sitä kautta tuonnin kasvu on hidastumassa, mutta pysyy keskimääräistä kansainvälistä kasvua nopeampana, Kiinan tapauksessa varsin paljon nopeampana.

Kuvio 3 Kiinan, Hong Kongin ja Taiwanin osuus Suomen ulkomaankaupassa

Lähde: Tullihallitus

Suomen vienti ei kuitenkaan ole hyötynyt nopeasti kasvavista markkinoista täysmittaisesti. Kun lasketaan yhteen Kiina, Hongkong ja Taiwan, niiden osuus Suomen viennistä on itse asiassa supistunut vuoden 2004 jälkeen (kuvio 3). Alkuvuonna 2008 Suomen ja Kiinan välinen kauppa jopa supistui hieman. Syy lienee ilmeinen. Suomalainen Kiinan markkinoille tarkoitettu tuotanto on siirtynyt paikan päälle. Suomalaiset yritykset hyötyvät siis edelleen Kiinan talouden nopeasta kasvusta, Suomen vientitilastot eivät. Venäjän-viennin

kasvua taas on rajoittanut tuotantorakenteemme. Se painottuu investointitavaroihin, kun taas Venäjän kasvu on ollut kulutuksen vetämää.

Talous ei ole nollasummapeli. Se, että yksi voittaa, ei tarkoita että toinen häviäisi. Vapaaehtoinen yhteistoiminta perustuu aina siihen, että molemmat hyötyvät. Kehittyvien talouksien nousu tarkoittaa, että me, maailman rikkaimmat, saamme entistä parempia ja edullisempia tuotteita ja palveluita. Siitä me olemme valmiita maksamaan. Mutta samalla tapahtuu myös päätösvallan perusteiden muuttumista. Tulevat viikot, kuukaudet ja vuodet osoittavat, kuinka hyvin voimme yhdessä hahmottaa yhteistä tulevaisuuttamme tulevassa, nykyisen kriisin läpikäyneessä ja siitä oppineessa maailmassa. Haaste on olemassa. Siihen on parhaan kykynsä mukaan vastattava niin suurten kuin pienempienkin maiden.

- 2004 No 1 Elena Smirnova: Impact of Cross-listing on Local Stock Returns: Case of Russian ADRs
 No 2 Seija Lainela and Pekka Sutela: European Union, Russia, and TACIS
 No 3 Seija Lainela: Investoinnit kasvussa Venäjällä
 No 4 BOFIT: Venäjän talous Putinin aikana
 No 5 Merja Tekoniemi: Venäjän Kaukoidän taloudellinen integraatio
 No 6 Tuuli Koivu: The sustainability of Chinese growth
 No 7 Tapio Korhonen: Venäjän rahoitusjärjestelmän nykytila ja näkymät
 No 8 Tapio Korhonen ja Simon-Erik Ollus: Mikä pääomapako Venäjältä?
 No 9 Simon-Erik Ollus: How much oil can Russia produce? – A study in the Russian oil sector
 No 10 Tapio Korhonen: Kiinan rahoitusjärjestelmän nykytila ja näkymät
 No 11 Simon-Erik Ollus: Miksi kesällä 2004 oli luottamuspuola? – Katsaus Venäjän pankkisektorin rakenteeseen ja nykytilaan
- 2005 No 1 Tuuli Koivu: The challenge of choosing an optimal exchange rate regime for China
 No 2 Jouko Rautava: Is India emerging as a global economic powerhouse equal to China?
 No 3 Pekka Sutela: EU, Russia, and Common Economic Space
 No 4 Barbara Bils: What determines regional inequality in China? –A survey of the literature and official data
 No 5 Laura Solanko and Merja Tekoniemi: To recentralise or decentralise – some recent trends in Russian fiscal federalism
 No 6 Pekka Sutela: Did Putin's reforms catapult Russia into durable growth?
 No 7 Pekka Sutela: Finnish trade with the USSR: Why was it different?
 No 8 Anna Mahlamäki, Laura Solanko, Merja Tekoniemi ja Simon-Erik Ollus: Venäjän keskeiset tuotannonalat 2000-luvulla – sektorikatsaus
 No 9 Katrin Robeck: Russia's Gas Business – Facts, Challenges and the Road to Reform
 No 10 Simon-Erik Ollus ja Heli Pyykkö: Suomen ja Venäjän taloussuhteiden viimeaikainen kehitys
 No 11 Tiina Saajasto: Siirtymätalouksien tutkimuslaitoksen Internet-sivujen käyttäjäkysely 2005
 No 12 Anna Mahlamäki: Katsaus Venäjän pankkisektoriin
 No 13 Tiina Saajasto: BOFIT web site user survey 2005
- 2006 No 1 Tuuli Koivu ja Tapio Korhonen: Kiinan valuuttapolitiikka ja maailman rahoitusepätasapainot
 No 2 Tuuli Juurikkala, Vesa Korhonen, Simon-Erik Ollus, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Kestääkö Venäjän kasvu? – Seminaarijulkaisu: BOFIT Venäjä-tietoisku 8.5.2006
 No 3 Aaron Mehrotra: India's recent macroeconomic developments
 No 4 Tuuli Juurikkala and Simon-Erik Ollus: Russian energy sector – prospects and implications for Russian growth, Economic policy and energy supply
 No 5 Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikan uudet tuulet – esimerkkinä Murmanskin alue
 No 6 Sanna Kurronen: Russian electricity sector – reform and prospects
- 2007 No 1 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Russia's true imports?
 No 2 Simon-Erik Ollus and Stephan Barisitz: The Russian Non-Fuel Sector: Signs of Dutch Disease? Evidence from EU-25 Import Competition
 No 3 Heli Simola: Russia getting closer to WTO membership – what are the practical implications?
 No 4 Laura Solanko: Vaurastuva ja ikääntyvä jättiläinen – katsaus Venäjän julkiseen sektoriin
 No 5 Simon-Erik Ollus and Heli Simola: Finnish re-exports to Russia
 No 6 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: Venäjän kasvun uudet ehdot
 No 7 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Jouko Rautava, Heli Simola, Pekka Sutela ja Merja Tekoniemi: New conditions for growth in Russia
 No 8 Meri Kulmala ja Merja Tekoniemi: Paikallishallinnon reformi vahvistaa keskushallinnon valtaa Venäjällä – paikalliset taloudelliset kannustimet vähäiset
 No 9 Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Merja Tekoniemi: Venäjän aluepolitiikka 2000-luvulla - mitä uusi alueluokitus merkitsee
 No 10 Riikka Nuutilainen: Peilitulosten antama kuva Venäjän todellisesta tuonnista
- 2008 No 1 Juuso Kaaresvirta and Tuuli Koivu: China's inflationary pressures and their impact on inflation in euro area
 No 2 Seija Lainela, Simon-Erik Ollus, Heli Simola ja Pekka Sutela: Venäjä vuoteen 2010 – Katsaus Venäjän talouden lähivuosien haasteisiin
 No 3 Laura Solanko ja Simon-Erik Ollus: Paljonko kaasua Venäjä pystyy viemään?
 No 4 Iikka Korhonen ja Laura Solanko: Kazakstanin ulkomaiselle lainanotolle rakentunut kasvu hiipuu
 No 5 Iikka Korhonen, Seija Lainela, Heli Simola, Laura Solanko ja Pekka Sutela: Medvedevin kauden haasteet
 No 6 Iikka Korhonen, Seija Lainela, Heli Simola, Laura Solanko and Pekka Sutela: The challenges of the Medvedev era
 No 7 Heli Simola ja Simon-Erik Ollus: Suomen Venäjän-kaupan yritysrakenne
 No 8 Juuso Kaaresvirta, Tuuli Koivu, Mikael Mattlin, Aaron Mehrotra, Jouko Rautava ja Pekka Sutela: Katsaus Kiinan talouteen